

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

THE HERALD

Суспільно-політичний місячник

З М І С Т

	стор.		стор.
І. В-к. Конкурентне співіснування	1	Іван Ле. Авторитет	18
М. Чировський. Генеза і роля американських політичних партій	5	Карай-Дубина. „Служба трудовому народу”	22
А. Орликовський. До питання наших північних кордонів	8	А. С. Слуги сатані приїздили до Америки	25
М. Глобенко. Франкознавство у безвиході	10	І. Федорович. Біси проти диявола	27
І. Франко. Ой, погляну я на поле	16	Марокко й Туніс — незалежні держави	27
НТШ в Європі вшановує пам'ять І. Франка	17	Степан Романович. На польсько-українській ленті	28

ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ВІСНИК

I. В-к

КОНКУРЕНТНЕ СПІВІСНУВАННЯ

На протязі 10-ти років після нескінченної другої світової війни були: холодна війна, психологічна війна вперемішку з гарячими, співіснування з позиції сили, а тепер вирисовуються контури нового етапу сучасного миру. Його називають конкурентним співіснуванням. Два протиставні бльоки: советський і антисоветський збираються жити в конкуренції між собою.

В холодній і психологічній війні некоммуністичний світ віддав під опіку московського комунізму велику частину Європи, а в Азії і Африці Советська Росія здобула поважні позиції, стала четвертим партнером у вирішуванні проблем цього простору, де нині найбільші вузли світової напруги. Намагаючись зберегти мир з Советською Імперією, антисоветський бльок держав воював з світовим комунізмом, і крок за кроком відступав перед большевизмом в просторах, де народи повставали проти колоніалізму не з симпатії до комунізму, а борючись за те, щоб бути самим у себе хазяїном без цивілізованої чиеї опіки. В часі змагу двох світів на історичну арену вийшла третя могутня сила народів досі „опікованих”, які повним голосом заявили, що хочуть жити сами, без отієї опіки колонізаторів. Висока політика, ганяючись за світовим комунізмом, вбачила в тому голосі впливи його, хоч мусульмани, магометани та інші народи нічого спільного з комунізмом не мали, навпаки, глибока релігійність охороняє їх від коммуністичних ідей. З світовим комунізмом боролись в психологічній війні, не хотіли бачити, що небезпека для свободи криється в Імперії Московській — ССРСР. А з націоналізмами „відсталих країн” (Марокко, Тунісу, Індокитаю, нині Альжир і Кипр), де народи, усвідомивши сами себе, ставали до змагу за незалежність, воювали збройно.

Протягом останніх років в отих просторах утворилося 19 самостійних держав. І як не на-

магалися політики великопростірної концепції загамувати отой природний гін до державного життя, він відбувався, як ніколи досі. Теорія реальних політиків, що державна незалежність малих народів не забезпечить миру в світі, бо спричинюватиме дрібні, льокальні сварки, знала в життєвій практиці цілковитої поразки. Але й досі деякі реальні політики з антикоммуністичного світу схильні вбачати в намаганні комунізму сотворити єдиний „соціалістичний табір”, коли малі війни стануть неможливими, деякий глузд. Теоретики великопростірної концепції антикоммуністичного світу, коли йде про майбутнє, про дальшу перспективу, сходяться з другою великопростірною концепцією.

Політичні землеміри великопростірного укладу світу надіялися, що природний гін народів до незалежності удасться загамувати економічною підтримкою, задоволенням потреб сьогоднішнього дня. А виявилось, що ні. Щедрі економічні допомоги не загамували національного становлення народів. Після поразки великопростірної концепції укладу світу реальні політики, що не хотіли зрєктися колоніалізму, бо, мовляв, не всі народи підготовлені до державного життя, побачили, що самі допомоги не задовольняють. Відомий фахівець східноєвропейських справ Кенан, вже визнає, що „Наше більше не люблять і саме в тих містах, куди йде значна частина допомоги”.

Сьогоднішня жорстока війна в Альжирі, на Кипрі, вчорашня в Марокко — найкращий доказ живучости і сили ідеї новітнього націоналізму. Очевидно, що двобій двох протиставних бльоків облегчив народам Азії й Африки усамостійнитись, стати державними народами, бо обидві сторони, кожна по своєму, протягом цих 10 років, намагалися здобути приязнь колоніальних народів, яких тепер називають економічно відсталими.

**

Советська Імперія, яка в себе найжорсткіше розправляється з будь-якими проявами національної самобутності, безугаву воює з націоналізмами поневолених нею народів, підробляючись під природні прагнення отих „відсталих народів” граючи на самовизначенні здобула прихильність серед них. Не до комунізму, як ідеї чи доктрини, бо про нього найменше говорить і советська пропаганда на кільканадцяти мовах до народів Азії й Африки та Південної Америки. Москва в своїй пропаганді засуджує колоніалізм, говорить про рівність народів і кличе їх до боротьби за неї. До такої пропаганди прислухаються народи Африки й Азії, бо вона співзвучна з їхніми прагненнями, з боротьбою за незалежність.

А держави некоммуністичного бльоку намагалися здобути приязнь в тій частині світу економічними міроприємствами. Коли після другої війни стало питання про економічну підтримку „відсталих країн”, то львина доля вкладу на ці міроприємства припала на ЗДА. Щороку уряд асигнував мільярди доларів на допомогу в цьому просторі, надіючись через неї, через піднесення добробуту здобути прихильність, бо наставлення народів цієї частини світу до советського чи антисоветського бльоку буде вирішним у боротьбі двох центрів. Советський Союз ставився до тих міроприємств насторожено, а то й ворожо. В своїй пропаганді називав економічну допомогу імперіялізмом, який накидає через неї поневолення. Тільки після смерті Сталіна, колективна диктатура, намагаючись нові способи ведення зовнішньої політики, при незмінних імперіялістичних засадах своїх, почала змінювати своє ставлення до політики економічної допомоги. В „Вісникові” ч. 3 вказувалося, що XX-й З’їзд схвалив

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by the Organization for Defense of Four
 Freedoms of Ukraine Inc.
 Monthly except July and August when bi-monthly.
 “Second class mail Privileges Authorized at
 New York, N. Y.”

I. Wowczuk Editor in Chief.

Address: P. O. Box 304, Cooper Station
 New York 3, N. Y.

пляни розгорнутого наступу в першу чергу в „економічно відсталих країнах”. Советський уряд поставив завдання забезпечити собі ініціативу й вирішальний вплив на народи азійсько-африканських просторів. Це завдання, відбите в плянах шостої п’ятирічки, стало напрямною зовнішньої політики на найближчі роки.

Вже з минулого року Советська Імперія замість заперечення економічної допомоги, сама почала здійснювати її для народів Азії й Африки й почасти Південної Америки. Досить пригадати договір з Індією про побудову великого металургійного заводу, договір з Афганістаном про побудову зрошувальної системи для піднесення сільського господарства, договір з Бірмою й інші. З арабськими країнами за останні два роки встановлено близькі економічні взаємини. Всі оті „мирні” заходи, вбрані в невинну форму договорів про „торгівлю і взаємні вигоди”, очевидно, мають далекойдучі політичні пляни. Постачаючи промислові обладнання для Бірми, в обмін на риж, Советський Союз закріплює через торгівлю свої політичні впливи. Те саме й в інших країнах в цьому просторі. І треба признати, що все те робиться продумано на далеку мету.

**

Один приклад. В квітні цього року Мікоян підписав торговельну умову між Бірмою й Советським Союзом. В опублікованій заяві з приводу цієї умови, сказано, що СРСР збудує й обладнає в „подарунок” народів Бірманського Союзу технологічний інститут, шпиталь, театр і культурно-спортовий комбінат — стадіон. Все це великі споруди. За це Бірма теж „дарує” Советському Союзові відповідну кількість рижу. Не торгівля, а обмін подарунками! Яка ніжність! За „дарунок” Москви, Бірма платить рижом, за відповідним еквівалентним розрахунком. Але бірменський риж жується й сліду про приязнь не залишиться, а написи на меморіальних дошках інституту, шпиталю, театру та інших спорудах, що це „подарунок” росіян, залишаться на десятиліття, щоб нагадувати бірменцям про щедроти й приязнь Росії до них. Чи не про таку політику Москви в другій половині XIX століття писав Шевченко в поемі „Кавказ”: „А потім в дар тобі приносим з пожару крадене добро”.

Подібна торгівля „для взаємної вигоди” широко розгорнута Москвою з багатьма країнами азійсько-африканського простору. Після відомого подарунку зброї для арабських країн, складено умову з Єгиптом про спорудження в Каїрі лабораторії, в якій розроблятимуться проблеми використання атомової енергії для мирного вжитку. Єгипетські студенти будуть вивчати атомову фізику в советських атомових інститутах. А до Сирії має прибути бригада советських фахівців, щоб виробити проект побудови шосейних доріг в цілій країні. Імперія, в якій дороги найгірші в Європі, береться в дарунок Сирії розробити й збудувати дороги в цілій країні. Список подібних економічних заходів можна б продовжувати. Ці кілька прикладів наведено на те, щоб показати про політичні заміри, пляни в новій фазі миру, який називають конкурентним співіснуванням.

**

На початку було згадано про наслідки десятирічного співіснування. В цій новій фазі його Советська Імперія, розгортаючи широко торгівлю з „взаємною вигодою”, найменше думає про допомогу комусь, а забезпечує, посилює свої політичні позиції в цьому просторі. Конкурентне співіснування таїть в собі багато небезпек для антикомуністичного блоку. Советський Союз з його централістичною системою матиме величезну перевагу в організації, в способах переведення конкурентної боротьби. Імперія має змогу, грабуючи поневолені народи, дарувати, як то робив Мікоян в Бірмі, а перед ним Хрущов з Булганіном в Китаї та Індії, щоб закріпити свої політичні позиції, кличучи народи до боротьби з колоніалізмом. А держави антисоветського блоку, воюючи з націоналізмом на острові Кипр, в своїй пропаганді пробують переконати, що задоволення природніх, політичних домагань кипритів не поліпшить їхнього добробуту, не піднесе життєвого рівня. Міряється днем нинішнім, забуваючи одвічну правду, що народи не хочуть чужої влади не тоїмв, що вона добра, чи зла, а тому, що чужа. І президент Індонезії, Сукарно, в своїй промові перед Конгресом у Вашингтоні нагадав це й підкреслив.

Спитавши, чи може говорити одверто й широко, він заявив, що Америка мусить зрозуміти,

що рушійною силою, мотором, який рухає сьогодні народи Азії, є націоналізм. Ніякі калькуляції, Ніягари доларів, якими іноді пробують протиставитись цій силі калькулятори великопростірної концепції, не в силі зупинити її. Минулого року представники 28 азійських і африкських країн в Бундунзі проголосили безкомпромісову боротьбу проти колоніального панування. І, як бачимо, той лозунг став рушійною мобілізуючою й дієвою силою в цих просторах. Усамостійнення Судану, Марокко, Тунісу й інших держав, то є семафори дійсної політики, а не марення фахівців у східньо-європейських справах зберегти існуючий стан за відповідкою: „що впало, те пропало”.

**

Боротьба народів проти колоніалізму в Азії й Африці ставить перед антикомуністичним центром у всю широчінь проблему колоніалізму російського, який поневолив народи, що недавно втішались волею й незалежністю. Нова тактика Советського Союзу в зовнішній політиці при незмінних її засадах, і безсумнівні зовнішньо-політичні успіхи вимагають настирливо, невідкличного перегляду засад зовнішньої політики держав антисоветського блоку, а перш за все ЗДА. Не можна ж проповідувати засади Джеферсона і Вілсона про самовизначення народів, заперечувати колоніалізм і разом з тим, обороняти існуючий стан, потураючи колоніалізові російському в Європі та заспокоювати себе, що невторчання до справ по тім боці заєслони принесе мир і врятує свободу, як це радить Кенан. Адже й на ХХ. З’їзді говорилося про співіснування для перемоги революції „Через сприемливу післявійськову ситуацію — сказав Мікоян — в Чехословачії соціалістична революція сталась мирним шляхом, до влади прийшли комуністи, уклавши союз не тільки з близькими партіями, але й з буржуазними партіями, що підтримували національний фронт. Нарід Чехословаччини переміг на шляхах мирного розвитку революції. По своєму, але також без горожанської війни прийшли до перемоги в соціалістичній революції робітнича класа в Болгарії, Румунії, Венгрії, Польщі й інших країн народньої демократії”. І ніби для переконання реальних політиків, що надіються на більшовицький реформізм, Мікоян підкреслив, що

„Револуція мирна (Чехословачія), чи не мирна (як в Китаю) завжди будуть революцією, а реформизм завжди тупцюванням на місці”. Виразно сказано. В конкурентному співіснуванні більшовики не відмовляються від загарбання, не збираються тупцюватись на місці. Економічна експансія, намічена п'ятирічкою для азійсько-африканських просторів, має підготувати ґрунт для таких мирних революцій.

**

Але для цього потрібний соціяльний мир в імперії. А його то й не видно. Після розвінчання боввана, протімперські сили в ССРСР, як і в країнах народньої демократії, що далі то більше будуть оформлюватись з потенціяльних в активну дієву силу. Сьогодні вже під тиском їх в Чехо-Словаччині знято советські прапори, які висіли поруч з національними, а в Польщі виразно заговорили про історичну рабську прикмету Московії. Польська письменниця Ірена Крживіцка в радієвій передачі 1. квітня назвала події в Польщі після ХХ. З'їзду „вибухом правди”. Вказуючи на зовнішні прояви того вибуху, вона підкреслила, що люди стоять в чергах не за м'ясом, а за друкованим словом. „Тепер наступила нова доба, доба безпощадної критики жорстокостей, помилок і глупоти минулого”. Колективна диктатура намагатиметься вбрати в московські норми оту критику глупоти минулого, але то не буде легко. Дуже важливим є, що в народів Советського Союзу відновилась віра в правдиве слово, через яке формуються діла.

За вістками потойбічної польської преси, в Польщі заговорили про те, про що вчора боялися й шептати. Польські герої Армії Краєвої, керівників якої советська окупаційна влада розстрілювала за зраду батьківщини, а учасників після амнесії, висилала на Сибір, стають героями. В пресі натякається про спорудження їм пам'ятників, називаючи все попереднє помилками. Преса то робить обережно в дозволених нормах „від і до”, але народ, що почав дошукуватись правдивого слова, не зупиниться на дозволеному, а йтиме далі, дізнаватиметься, як то варшавське повстання удушував Булганін, що був тоді з советськими окупаційними військами в Польщі. Українці пригадають вчорашню війну Москви з Україною, коли війська

НКВД, оточуючи райони й села, ганялися за населенням, що під охороною УПА бойкотувало перші вибори. Вже нині, розвінчуючи Сталіна, в пресі національних республік, іноди говориться про національну гідність. А польський письменник Звігнев Флорчак, хоч і не відкидає ще спільного соціялістичного знаменника з Советським Союзом, говорить про „вирівнювання прав і становища”. „Нам треба, — пише він — серйозно прийняти нашу незалежність. — Це найкращий шлях до того, щоб стати незалежним”. Ще не все тут сказано, хоч проти вчорашнього сказано багато, але польський народ, як і всі уярмлені Советською Росією нації, докінчать недомовлене, шукатимуть способів щоб стати „серйозно незалежними”.

Останні вістки, широко подані в американській пресі, про заворушення в Грузії в ХІХ. річницю її незалежності, про висадження військового поїзду під Шепетівкою на Україні (лінія Київ-Львів,) є початком „серйозного” перегляду стану незалежності. Українці під Шепетівкою, грузини в Тбілісі, пробують позбутися колоніяльного стану, накинутаго їм Росією. То початки національної війни народів проти імперії. Цілий район, де сталася катастрофа з поїздом, либонь, оточено військами НКВД, які найшли зброю в населення. Важливе те, що досконалий большевицький механізм, який урухомлював імперський прес, не викорінив національного „я”, не советизував людини. При найменшому послабленні імперського режиму, після смерти Сталіна, те „я” заговорило в концентраційних таборах, а нині говорить в окупованих республіках, в країнах народньої демократії, де ота перековка людини з національної на советську тривала коротше, де не зліквідовано всіх національно-державних форм. І в народів „возз'єднаних” раніше, і приєднаних десять років тому, однаково придавлена і потоптана національна гордість випростовується, люди розглядаються й шукають: хто й за що.

**

Кремлівська диктатура в своїх останніх потягненнях, щоб утримати імперські обручі, пробує перекласти все на мертвого боввана й що більше його роздягає, то більше прискорює кінець початого розвалу імперської системи. В таємній промові, яку виголосив Хрущов на ХХ.

М. Чировський

ГЕНЕЗА І РОЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

(Закінчення)

Одною із основних точок в розбіжності політичних програм республіканців і демократів була проблема міжнародної торгівлі. Тому, що високий рівень європейської індустрії являв собою, так би мовити, дуже небезпечного конкурента для національної американської промисловости, республіканська партія, що заступала інтереси індустрії, як це попередньо було сказано, прийняла в міжнародній торгівлі політику й тези протекціонізму. Високі імпортові мита для зменшення чужої конкуренції на американському ринку, були республіканським кличем. Демократи заступали інтереси рільництва й консумента, що бажали сильної конкуренції й низьких цін, поборювали політику протекціонізму. І так впродовж цілого часу від 1860 року до 1932 року, коли тільки республіканська партія була при уряді США, тоді вона підсилювала протекціонізм і підносила ввозові мита. Хоч би згадати такі республіканські закони про міжнародну торгівлю, як Моріч Акт з 1861 року, Дінглі Акт з 1897, або Фордні-Мк Камбер Акт з 1922 року. Коли ж тільки демократи приходили до державного керма, вони завжди намагалися обнизити мита й послабити протекціонізм. Тут слід згадати такі демократичні закони, як Уїлсен-Грмен Акт з 1894, Ан-

деруд Акт з 1913 і цілу торговельну політику за Рузвельта та Трумена.

Протекціонізм і митна політика зосереджували заінтересування республіканців на домашньому ринку і це теж дало у великій мірі почин республіканському політичному ізоляціонізму, аби тільки вдержати економічну кон'юнктуру й сприятливі обставини для бізнесу.

Демократична партія стала партією середніх і нижчих суспільних верств, фермерів, робітників, широкого консумента. Вона скоріше зірвала з політикою ізоляціонізму і, заступаючи інтереси бідніших, стала прихилитися до модерних соціальних реформ так, що сьогодні дехто збирається навіть демократів обвинувачувати в соціалізмі. Тільки це не є правдиво, бо соціальні реформи це є одно, а соціалізм — друге. Демократи не збираються нищити приватної власности й приватної ініціативи та заступати їх державною власністю і державним плянуванням. Демократи є скоріше соціальними реформаторами й прогресивістами. Соціальне забезпечення на випадок безробіття, закони про мінімальну заробітню платню і максимальні години праці, заборона дитячої праці, опіка здоров'я та багато інших реформ є виявом політично - соціальної філософії демократичної

З'їзді (її поублікував Стейт Департамент), колективний диктатор обвинувачує мертвого ідола за суцільні депортації народів в кінці другої війни разом з комсомольцями й комуністами. Імперія, яку Хрущов називає „зразком багатонаціональної держави” ліквідувала за 1943 і 1944 р.р. чотири республіки, депортувавши населення їх. „Українцям удалося уникнути цієї долі, зізнає Хрущов, тільки тому, що їх багато й не було місця, кудиб можна було їх депортувати”. Це не пропаганда націоналістів, а заява найстаршого в диктатурі, що здійснював ті імперські пляни в боротьбі з націоналізмами народів. Такі заяви, очевидно, матимуть не ті наслідки, яких сподіваються в Кремлі, а протилежні. Хто повірить, що ті всі злодіяння були тільки примхою мертвого боввана і що їх не зроблять завтра в „зразковій” багатонаціональній державі. Це все змушуватиме народи активно ставати до боротьби проти тої держави. Щоб утримати цілість її, колективні диктатори взялися за розвінчування того, хто разом з ними

творив її, спираючись на багнети російського пролетаріяту, й цим започаткували кінець того потворного творива.

Очевидно, Москва легко не здасться. Маючи могутні ричаги, вона пробуватиме розбуркани протиімперські сили в Польщі, в Україні, в Грузії утримати в рямцях, дозволених норм імперської критики, маневруватиме. Боротьба буде жорстокою й підступною. Тому-то, щоб мати вільні руки для неї, кремлівська верхівка так настирливо намагається накинути Заходові співіснування в вільній конкуренції. Не мир несе воно, а загострену боротьбу двох протиставлених бльоків. Підтримуючи протиколоніальні рухи народів, Москва в себе не менше безпоцадно, як було досі, зводитиме боротьбу з протиімперськими відосередніми силами, воюватиме з націоналізмами народів. Проте, в змазі двох бльоків вирішальним буде націоналізм, як універсальна сила наших часів, що гарантує націям волю від чужої влади.

партії. Вона, демократична партія, як перперзентант теж дрібно-власницьких шарів заінціювала підмогу для фармерських господарств і кою організованого робітництва в США. З другої боку, заспулення інтересів дрібніших клас, довге перебування у Вашингтоні при владі та співпраця з ССР підчас Другої Світової війни, спричинили посилення комуністичної інфільтрації серед демократів, що було однією з головних причин їхнього провалу у президентських виборах в 1952 році.

Республіканська партія за своєю традицією є консервативною, менше схильною до соціалістичних реформ, намагається задержати давні основні індивідуалістичного ладу в господарському і соціальному житті. Республіканці заступають скоріше інтереси великих підприємств, як організованого робітництва і вони схильні прикоропити підмоги фармерам, суцільно вимагаючи від них більше індивідуальної ініціативи в оздоровленні сільського господарства. Будучи відданими у великій мірі від безпосереднього правління за час другої світової війни і оминувши потребу більшої співпраці з ССР, республіканська партія підлягла даєко менше комуністичній інфільтрації. Республіканці відзначають більшу заєднану постановою Європи-американізму, зокрема в своїй країні.

Сьогодні під впливом подій різниці між республіканцями і демократами затираються, і вони, не маючи постійної партійної ідеології і заповідей, формують свої партійні програми, "ad hoc", залежно від обставин. Республіканці не є, наприклад, вже ізольціоністами, вони сьогодні все схильні до багатьох соціалістичних реформ. Республіканці зорганізували, наприклад, десетий департамент для Здоров'я, Соціального Забезпечення і Виховання, соціальної засяг яких нічого немає спільного з охороною провідництва великого капіталу, що часто пришивається республіканській партії.

В політичній практиці часто буває, що одна партія впроваджує до своїх програм ті точки, що важко здійснювати за роботою американського громадянства і за партійно-політичним життям США, ви знайдете такі згодні висновки, що в Америці по суті є дві партії; одна партія тих, що є при владі і хоче при владі вдержатися якнайдовше; а друга партія тих, що є в опозиції і хоче якнайскоріше захопити владу. Популярно т. зв. "Ins", і "Out".

Трапляється, що партія при урядовому керівстві осаджує своїми людьми використання державних коштів і інші використання державних коштів для партійних і індивідуальних інтересів. Одна і та сама партія, перебуваючи дуже довго

при владі, звичайно, починає себе дуже певно, робить промахи і частково дегенерується. Ті самі люди задовго при державному керівстві влягаються до реакціонерства або до викривлювання партійної лінії і не сиринують їхній провал при виборах, коли терпеливий американський масі таки увреться терпещь. Так було з демократами на передодні Цивільної війни, коли вони заскорузали в свої партійні лінії, спотворені про-невізійними класами. Це ж саме їм приключилося після Другої Світової війни, коли в них не стало відваги рішуче ліквідувати комуністичну інфільтрацію. Те саме було і з республіканцями, коли їх було прогнано із Вашингтону під кінець дев'ятнадцятого сторіччя за їхню партійну односторонність, яка викликала серед американського загалу прагнення зміни правлячу партію. Дуже часто американці вибирали демократичний конгрес (законодавчу владу) рівночасно з республіканським президентом (вєрховна адміністративна влада), або навпаки, що посилювало двосторонню критику й контроль для втримання балансу в загальнонаціональному інтересі. Імена таких великих американців, як Ламітон, Лінколн і Теодор Рузвєлт, є зв'язані з традиціями республіканської партії, а такі імена, як Джефerson, Монро і Білсон є пов'язані з світовим минулим демократів.

Малі дуротрядні партії завжди існували, як було зазначено в Америці в минулому, вони існують і сьогодні. Їхнє значення для політичного життя США зовсім підірване. Сьогодні теж є в Америці соціалісти, що їхня організаційність сягає своїми початками років 1877 і 1892, коли в їхньому політичному русі снідав сам Карло Маркс. Але Маркс, зважаючи на соціально-економічні обставини в Північній Америці, сам мало вірив в успішність соціалізму і комунізму і республіканців до далекодідущих реформ, чим вони основно ослабили атракційну силу тих політичних напрямів, а зокрема серед широких шарів американської спільноти. Ті реформи, що шари вдержатися писати можливо колись пізніше, багато допомогли позбутися впливу, яким надувається соціалістично - комуністичним вітрилом задріханої пропанали.

В 1890-их роках партія популістів, або популярів почала зростати в силу засобом критики занедбань і блудів демократів і республіканців. Популяри домагаються більшої державної контролю в економіці країни і вимагали націоналізації залізниць і телефонів та великих монополістичних підприємств. Згодом вони стали дуже популяризмними і тому теж стали зарожувати провідному становіщі демократів, які теж вважали себе противниками великого капіталу. Щоб ретувати себе і двопартійну американську систему

партії. Вона, демократична партія, як перперзентант теж дрібно-власницьких шарів заінціювала підмогу для фармерських господарств і кою організованого робітництва в США. З другої боку, заспулення інтересів дрібніших клас, довге перебування у Вашингтоні при владі та співпраця з ССР підчас Другої Світової війни, спричинили посилення комуністичної інфільтрації серед демократів, що було однією з головних причин їхнього провалу у президентських виборах в 1952 році.

Республіканська партія за своєю традицією є консервативною, менше схильною до соціалістичних реформ, намагається задержати давні основні індивідуалістичного ладу в господарському і соціальному житті. Республіканці заступають скоріше інтереси великих підприємств, як організованого робітництва і вони схильні прикоропити підмоги фармерам, суцільно вимагаючи від них більше індивідуальної ініціативи в оздоровленні сільського господарства. Будучи відданими у великій мірі від безпосереднього правління за час другої світової війни і оминувши потребу більшої співпраці з ССР, республіканська партія підлягла даєко менше комуністичній інфільтрації. Республіканці відзначають більшу заєднану постановою Європи-американізму, зокрема в своїй країні.

Сьогодні під впливом подій різниці між республіканцями і демократами затираються, і вони, не маючи постійної партійної ідеології і заповідей, формують свої партійні програми, "ad hoc", залежно від обставин. Республіканці не є, наприклад, вже ізольціоністами, вони сьогодні все схильні до багатьох соціалістичних реформ. Республіканці зорганізували, наприклад, десетий департамент для Здоров'я, Соціального Забезпечення і Виховання, соціальної засяг яких нічого немає спільного з охороною провідництва великого капіталу, що часто пришивається республіканській партії.

В політичній практиці часто буває, що одна партія впроваджує до своїх програм ті точки, що важко здійснювати за роботою американського громадянства і за партійно-політичним життям США, ви знайдете такі згодні висновки, що в Америці по суті є дві партії; одна партія тих, що є при владі і хоче при владі вдержатися якнайдовше; а друга партія тих, що є в опозиції і хоче якнайскоріше захопити владу. Популярно т. зв. "Ins", і "Out".

Трапляється, що партія при урядовому керівстві осаджує своїми людьми використання державних коштів і інші використання державних коштів для партійних і індивідуальних інтересів. Одна і та сама партія, перебуваючи дуже довго

му, демократична партія рішила включити численні кличі популярів до своєї програми й таким чином розгромити небезпеку конкурента. Цей політичний маневр вповні удався. Незабаром популяри цілковито перейшли в демократичний табір, злившись з ним. Двопартійна система політичного життя США була врятована. Так звана прогресивна партія, що була з'явилася в Америці в сорокових роках, зараз під кінець другої світової війни, будучи поплентачем комунізму, не зискала ні жадної популярності і не проявила ширшої діяльності. А комуністична партія США, яка не виявила себе нічим, крім диверсійної роботи, існуватиме так довго, як довго діставатиме моральну й фінансову підтримку з Москви.

Обидві провідні партії США — республіканська й демократична перейшли довгий еволюційний шлях. пережили багато тріумфів і невдач. Ідеологічно вони навіть зблизилися між собою й на це склалося багато причин, як зміна політичного становища США в світі та соціально - економічні зміни всенародного характеру. Сьогодні є більші розбіжності між консервативними й поступовими крилами республіканської партії та й між північними й південними демократами, як вітками однієї політичної фракції, ніж між республіканцями й демократами, як двома політичними партіями, які оформляють публічну опінію то репрезентують її.

Республіканська й демократична партії інформують загал та організують і творять політичне життя через з'єднування виборців - громадян під своїми прапорами, проголошуючи ідеали й кличі, за які вони боритимуться, будучи прикормом держави. Вони є сьогодні основними частинами неписаної конституції США, що є традиційним доповненням писаного й формального американського конституційного закону з 1789 року.

Республіканська й демократична партії номінують на своїх конвенціях кандидатів на президентів і віцепрезидентів, вони виставляють свої партійні лісти на сенаторів, конгресменів і губернаторів, на яких згодом загал голосує чи з огляду на їхні особисті прикмети, або з огляду на їхню партійну приналежність, що тим самим означає оприділення виборця по боці тих, або других кличів і ідеалів. На такий лад нарід думає і рішає свою політичну долю, вибираючи що два роки якусь частину членів палати репрезентантів і сенату та що чотири роки вибираючи нового президента. Час, спосіб і форма виборчої техніки є регульовані стейтовими законами. Кандидатів на президентів і віцепрезидентів обидві партії визначають за різними засадами. Демократи, схилиючись до децентралізму й більшої автономії поодиноких стейтів, виставляють своїх кандидатів на стейтовій

базі, а республіканці, схилиючись до федерального централізму, визначають теж своїх кандидатів на президента на федеральній базі. Тому, що в США є більше, як дві партії, тому теж звичайно виставляється до загальних виборів більше як двох кандидатів. Але, крім демократичного чи республіканського кандидата, дуже рідко буває, коли представник будь-якої іншої політичної формації має якісь шанси стати президентом США. Слабкість його партії є його слабкістю, що ніяким чином не може йому забезпечити перемоги.

Ціле політичне життя американського суспільства є кермоване двома партіями, які, щоб бути позитивними носіями політичних, державницьких соціальних і економічних течій та ідеалів, потребують сильної й розгалуженої організації. Партії є організовані локально, по-вітово, стейтово так, аж до всенародної організації у формі все-унійних партійних конвенцій і всенародних партійних провідників і адміністративних органів. Членства є відносно мале, а ще менше є тих, — що глибше заінтересовані й заангажовані в динаміці партійно-політичного життя і мають на нього рішальний вплив. Плачання регулярних членських вкладок є часом обов'язкове, часом доривочно - добровільне. В основному партійні фонди збираються шляхом добровільних дотацій одиниць, організацій, інституцій та професійних і господарських груп.

Так виглядає коротко генеза й роля політичних партій в США. Розуміється, що нам годі домагатися досконалости в політичному житті поодиноких партій і цілого США. Групові інтереси, закуліси, перекупства, часто несправедлива агітація і взаємне паплюження затемнює в де-чому політичне лице американської спільноти. Але в основному американська партійність є оперта на свободі, свободній розгрі політичних сил, принципі демократичної більшості й індивідуалізму. І немає жадного сумніву, що американська політична система є куди краща як монопартійність, що не допускає жадної критики, чи здегенерована багатопартійність, в якій неможливо дійти кінця.

І. ФРАНКО ПРО РОСІЮ.

Ти... мов упир із серця соки ссеш.
 Лиш гадь і слизь росте й міцніє в тобі,
 Свобідний дух, або тікати мусить,
 Або живцем вмирає в твоїм гробі...
 Ти поплутала народи,
 Всім давши зверхні вигляди свободи,
 Щоб одні одних грзли і душили
 І хоч всі дружно рвуться з того круга.
 Та в ріжні боки шарпають друг друга.
 Цей колот — джерело твоєї сили.

А. Орликовський

ДО ПИТАННЯ НАШИХ ПІВНІЧНИХ КОРДОНІВ

Крім Полісся, здається, немає вже кусника нашої землі, а особливо котрогось відтинка нашого прикордоння, щоби про нього не було написано нашими науковцями та земляками — крайними багато статей чи книжок. Лише одне Полісся, наш північно-західний форпост, досі не навітлене в нашій публіцистиці і літературі, хоч Полісся територіяльно, населенням та й під господарсько-стратегічним оглядом має велике значення для нас.

П'ять років тому постала вперше тут в Нью-Йорку клітина товариства Волиняків з метою наукових досліджень цієї нашої землі та захисту волинської землі перед експанзією наших сусідів. Я, хоч не волиняк, а лише довголітній дослідник польської справи під оглядом етнічного, стратегічного та господарського значення, дуже добре розуміючи цілість проблеми життя Полісся, як прикордонного простору України з Білоруссю, піддав думку, аби до справи Волині включити теж і Полісся, яке дуже тісно пов'язане з нею. Через брак поважнішого числа нашої поліської еміграції, волинякам треба б зайнятися цією справою, особливо тепер, коли Полісся підпало під адміністрацію Советської Білорусії та стало одною з головних тем деяких білоруських науковців, які пускають в світ теорії, мовляв, Полісся є такою самою білоруською землею як решта Північного Полісся — Смуччина, Гомельщина, чи Новогрудщина.

З цієї причини треба вітати появу маленької книжечки ред. Ф. Одрача „Наше Полісся”.

Автор подає стислі відомості про наше Полісся, призабуте нашим науковим та політичним світом, який не присвячує більше уваги цій території, будучи певним, що на цю територію, біля 30.000 кв. км. із поверх одноміліїоновим населенням ніхто не посягне, віруючи у національно добросусідську та братерську справедливість білорусів в питанні територіяльних взаємин. Донедавна білоруси увесь свій національний простір визнавали за схемою найвидатнішого білоруського етнографа та знавця білоруської справи проф. Е. Карського, який в своєму монументальному творі „Білоруси”, вид. 1903 р. та отриманій до цього твору карті білоруського розселення (перевиданій потім ще раз з малими поправками 1917 року) перший дав точне опрацювання стану розселення білорусів між Балтійським та Чорним морями. На підставі його даних навіть Уряд Б. Н. Р. 1918-20 рр. відстоював свої територіяльні домагання про границі

На обох картах та поясненнях проф. Е. Карський признавав за українцями наше Західне Полісся та Підляшся по р. Нарву — Вигонів-

ське оз. — р. Бобр та Припять в долішньому бігу та усю майже Чернігівську губ. із 1914 р. без чотирьох північних районів т. зв. Стародубщини, приналежних до цієї губернії до 1920 р. До Стародубщини українці мали претенсії історичного, та дещо і етнічного порядку, бо ці простори належали, як в княжій так козацькій добі, до Української Держави та й 1918 були в складі УНР.

Врешті, білоруси дуже часто покликаються при окресленні своєї національної території і на свою етнічно-мову територію, начеркнуту, до речі, досить правильно Московською Діалектологічною Комісією з 1915 р. із найбільш максимальним засягом білоруської мови, а тим самим і національного розселення білорусів. Після даних цієї наукової комісії білоруси по мові сягали на схід в глибину Росії ще даліше, як це начеркнув Е. Карський, так само в північну нашу Чернігівщину та Подесня. Та й в цій праці мовної діалектологічної Комісії наше Західне Полісся над Припятьтю теж признано за українцями.

Тому, що інших може більш поважних із новим підходом до цього питання етнічно-мовного порядку праць про землі білорусів досі мабуть немає, то ці два джерела далі існують як найбільш міродайні в визначуванні національної території білорусів. Наша наука теж вважала їх найкращими, бо до нині ніким майже не опрокинутих в мовному й етнічному науковому світі, позбавленому тенденційности, базуючи свої дані на строгому об'єктивізмі. Мовно-етнічні досліді над самим Поліссям до 1940 р. були в основі потвердженням старого стану із 1903 - 1918 р. і не треба було нашим науковцям висловлюватися спеціальними виданням наукових праць, які доказували б національну приналежність Полісся чи Чернігівщини. Претенсії білорусів до Пінщини мали переважно характер історичний, мовляв, Пінщина колись належала до Вел. Князівства Литовського та згодом до Городнянської та Мінської губерній Російської імперії, отже, поза Малоросією, так повинна Пінщина бути в складі Білорусії. Врешті, зближеність краєвиду Полісся до решти Полісся в Білорусії теж були певним аргументом білорусів в намаганні приналежності того простору до майбутньої білоруської держави, а не до України. Та поза цими аргументами білорусів, з національного боку, Полісся усе ж таки було далеко ближче України як Білорусі.

Відомий наш молодий талановитий мовознавець поліщук з походження д-р Іван Сидорук, студіюючи поліський говір та культуру в своїй

докторській праці на тему поліського говору (яку видав 1948 р. окремою книжкою накладом НТШ 1948 р. в Авбсбурзі), використавши багато джерельних матеріалів, потвердив правильність дослідів великих наукових попередників Карського із 1903 р. та діалектологічної Комісії з 1915 р., покликаючись ще на додаткові наукові нові джерела, особливо українських, польських і російських вчених як: Зілинського, Бузука, Оссовського, Дурново, Ганцова й других про незмінність нашого стану етнічного розселення на Поліссі, опрокидуючи рівночасно спроби деяких білорусів мовознавців, твердити, що Полісся по... Володаву, Ковель, Сарни, Овруч є білоруськими. Високовартісна коротенька та ядерна праця д-ра Сидорука була гейби новим вкладом до проблеми етнографії Полісся.

Недоступність терену Полісся, його кліматичні умовини та слабovitість господарського стану не дозволили ні Росії, ні Польщі перевести якихось поважніших етнічних змін, тобто русифікацію чи колонізацію цього простору. Лише міста Полісся, як стверджує д-р Одрач в „Нашому Поліссі” зазнали деякої національної мінливості, а увесь позаміський терен Полісся зберігся до наших днів майже незмінно, заховуючи свій етнічний стан, свої традиції.

Зактуалізувалося це питання насправді щойно від 1939 р., коли на західні землі білорусів та українців насаджувано адміністрацію БССР і УССР. Тоді Полісся спершу із Сарненщиною, потім без неї, приєднано адміністративно до Білоруської ССР. Повищий факт вплинув на політичне заактуалізування цієї проблеми, тобто за приналежність цього простору. Пішли в деякий рух наукові сили і голос народу Полісся, про яку то акцію пише дуже образово редактор Ф. Одрач в своїй книжечці та можна сказати, що з 1939 р. загребаний спір за Полісся піднявся знов. Та Полісся 1939/40 р.р. виявило своє національне обличчя, заявивши свою приналежність до України разом з єдинокровними братами Волині.

Однак не по волі народу, а по волі великодержавних інтересів Росії приєднано Пінцину до БССР. Росіяни виконали тим самим подвійну роботу, бо з одної сторони Москва залатала, чи заспокоїла територіяльне обкороєння Білорусі на сході із Смоленщини та на півночі із Невельщини, приєднавши ці простори до своєї РСФСР ще від 1929 р. Ці терени майже зрусифіковано, закріплюючи за собою володіння над важливою стратегічною Смоленською Брамою та шляхом на Ригу, а з другої сторони вбила клин незгоди між дотепер існуючі традиційно дружні відносини українців та білорусів, коли останні почали домагатися від радянської влади приєднати Полісся до УССР. Такою політикою Росія продовжила собі свою контро-

лю над кордонами України із 1500 км. між Десною над Доном на ще других 750-800 км., між Бугом та Десною, будучи в тому випадку т. зв. охоронницею білоруської соборности та білоруських інтересів із півдня.

Приєднуючи Полісся до Булорусії, Росія позбавила Україну дуже важливого природного сполучення з Польщею (Повислям). В Україні відібрано великий простір так їй потрібного лісу та багатющого скоту, а поліщуків проти їх волі і прагнення насильно прилучено до Білорусії.

Щоб заховати політичну сваволу над Поліссям перед світом, російські науковці замалювали на етнічних мапах народів ССРСР Полісся такою ж фарбою, що й решту білоруського простору. Об'єктивні досліді наукових Комісій та вчених, які не під пресією політики, а на підставі фактів творили свої наукові праці, перекреслено.

Поліщуків насильно росіянізується, а в дечому білорусифікується, щоб убити в них національний патріотизм та відірвати їх від України.

Замість того, щоб зліквідувати евентуальний безпотрібний спір та осудити ворожий акт Росії проти України й Білорусі, аби ще більше затіснити саме акт приязні та вічного миру дехто з білорусів пішов по лінії російської політики, та дався втягнути в акцію, що розпалює інстинкти неопанованих людей.

Цілком без потреби історичний до певної міри спір за Полісся між УНР та БНР з 1918 р., який був похований в акті визнання де юре БНР Урядом Гетьманської України, 8 червня 1918 р., як першої держави в світі, яка подала дружню руку братам білорусам в їх найтяжчій хвилині державного становлення, 1939/42 рр. знову започатковано випусканням усяких мап. т. зв. етографічної території Білорусі, де кордоні її сягали від Ковля та Сарн й Овруча й р. Десни на півдні поза Курськ. Орел майже по Тулу Ржев, навіть Ільменське озеро та попід самі рогачки Петербурга (Ленінграду). Приводячи на взір поляків коридор до Фінської затоки, де Білорусь повинна мати власний морський порт в оселі Красній Горці, щось як поляки мали свій порт в Гдині.

Вище згадані мапи із даними автора носять назву: Етнографічних Карт Білорусі в поділлі 1 : 2.000.000, видані перша 1939 р., друга 1940/41 р. Культурно-просвітним Т-вом ім. д-ра Франца Скорини в Празі.

Щоби надати ще більшого авторитету, їм дано фірму наукової установи ім. Фр. Скорини. Ясно, що такого формату карти не помагають, а разачо шкодять білоруській справі, боють по авторитетности науковців-етнографів

Видані карти етнічної території білорусів в 1940/42 р.р. донині не вплинули на інтелекту-

М. Глобенко

ФРАНКОЗНАВСТВО У БЕЗВИХОДІ

У 1913 році Михайло Грушевський у ювілейній статті присвяченій сорокаріччю літературної діяльності Франка, писав у „Літературно-Науковому Віснику“:

„Повний почуття обов'язку, тяжкого, гіркого, що вів його тернистими шляхами через хащі і зарослі вікового перелогу приспаного народного життя, він спішив окупити своєю працею і смілим пожертвуванням те, що за недбале і утрачене було легкодушністю і пасивністю попередників... І пісня його, повна безвихідного суму в сфері особистих почувань, звучала як похідний марш, як військовий клич, коли він звертався до свого народу. Все життя його і вся творчість були культом громадського і народного подвигу” (кн. 9, 1913).

Відзначаючи сторіччя з дня народження великого письменника, вченого, громадянина — патріота, годиться спинитися над тим, в якому стані залишена ним спадщина, плід понад сорокрічної творчої діяльності, в якому стані є нинішнє франкознавство.

альній світ білорусів так, щоб певні ці чинники могли зайняти критичне становище. Противно білоруський політичний і науковий світ пішов по лінії максималістичних домагань, що можна бачити в політичних пресових статтях та наукових виданнях, хоча б: „Веди” із 1952 р. головно ч. 9 - 10 й інші журнали видаваного науковим Товариством Пранціша Скорини в ЗДА, де головним редактором є проф. Я. Станкевіч.

Кожний науковець, етнограф чи мовознавець зразу, поглянувши на карту, вміщену в „Веді”, побачить, що тут щось не солідного, не згідно із справжнім станом розселення білорусів. Видання „Веди” для знавців сходу національних та подібних питань не помагають, а явно шкодять білоруській визвольній справі, як серед її противників, так і дотогочасних приятелів.

Для спільного добра білоруські відповідні кола повинні змінити якоесь становище до наростаючого обопільного спору. завести якийсь лад в своїх територіяльних претенсіях, а в обширі нашого Полісся (Пінщини) та Чернігівщини, перекреслити дотогочасні паперові експанзії на Київ, Сарни, Ковель, Чернігів чи Котіп.

Відгуки на твори Франка занотовані від початку 80-их років. З кожним десятиріччям зросло число критичних статей, присвячених новим книжкам чи творам Франка. Починаючи від О. Огоновського, критики й історики літератури роблять спроби охопити діяльність великого письменника. Серед них були М. Драгоманів, Г. Цегельський, В. Горленко, О. Маковей, М. Грушевський і ряд інших визначних авторів. 1913 р. з'явилася цікава стаття М. Євшана „Іван Франко, нарис його літературної діяльності” (ЛНВ, 9), де розгляд еволюції Франкової лірики приводив автора до тези про „крах натуралістичної доктрини”, але Євшан чомусь не хотів цю тезу перенести на Франкову прозу останнього періоду й з дивною непослідовністю гостро закидав Франкові „надприродний елемент” і „меланхолійний настрій” в його пізніх повістях.

Іншу позицію займав С. Єфремов і в книзі „Співець боротьби і контрастів” (1913) в огляді творчості Франка в „Історії українського письменства”; на його думку, особлива майстерність Франка виявляється в творах, присвячених контрастам соціальним і психологічним, які є найголовнішим в діяльності великого гуманіста, борця з поневоленням — духового ватажка свого народу. Тим то саме реалістичні, злободенністі насичені твори ставить Єфремов у центрі своєї уваги.

Револуція, як здавалося, приносила можливості для широкого, справді всебічного, по-науковому поставленого дослідження життя і творчості Франка. І дійсно, перші роки по закінченні війни ніби давали підставу сподіватися, що справа піде цим шляхом. Почалося видання бібліографії Франкових творів Володимира Дорошенка, але ця визначна праця, на жаль не була закінчена.

Опубліковані були спогади М. Коцюбинського, М. Грушевського, В. Щурата, Б. Лепкого, М. Могилянського, Н. Романович-Ткаченко, Є. Чикаленка, К. Гриневич, А. Ніковського, І. Лизанівського, С. Єфремова й ряд інших. З'явився ряд статей і брошур популярного характеру.

Найважливішими завданнями, очевидно, була публікація Франкової спадщини. В період „українізації” й непу харківське кооперативне видавництво „Рух” видало „Твори” (1924-29) — понад 30 томів невеликого формату; до друку це видання готував І. Лизанівський, за загальною редакцією С. Пилипенка. Видання було некритичне, з численними помилками, але попри всі свої вади, попри недосконалість організації, це була справа великої ваги. Франко став справді приступний для читачів України (поза тим його окремі твори перевидавалися безліч разів).

Період 20-поч. 30-их р.р. приніс кілька, безперечно, нових цінних праць про Франка, але й намітив шляхи викривлення його образу, що нині привело до тривалої цілковитої кризи франкознавства. Як відомо, панівна соціологічна метода не давала вже тоді можливості вільно й об’єктивно вивчати літературні явища. Шукання зв’язків насамперед із соціально-економічним тлом легко набирало особливо небезпечних форм у статтях саме про Франка, громадська скерованість багатьох творів якого була очевидна. Соціологічним „освітленням” позначені розділи про Франка у дуже поширеному в найліберальніші роки на підсоветській Україні „Підручнику історії української літератури” Ол. Дорошкевича (1924-27), який намагається коротко окреслити еволюцію в творчості Франка. Скорше публіцистичний (але ніяк не в большевицькому сенсі) і популярний характер мала книжка С. Єфремова „Іван Франко” (Київ 1926), що виросла з його давнішої праці „Співець боротьби і контрастів”. Немигучу данину соціально-економічній стороні і віддавали статті збірника „Іван Франко” (за заг. редакцією І. Лакизи, П. Филиповича, П. Кияниці, Київ 1926). А. Музичка в найбільшій за тих часів об’ємом книзі „Шляхи поетичної творчості Івана Франка” (Одеса 1927), намагався виводити творчість письменника із суспільно-політичного оточення, і надав їй підкресленої тенденційності й однобічності. І вже цілком вульгарно препарували спадщину Франка, насамперед 70-80-их років, намагаючись звести її інтерпретацію до небагатьох примітивних пропагандистських формул. В. Коряк у своєму „Нарисі історії української літератури”

та „Конспект”, А. Річицький („І. Франко. Каменярь соціалізму”. Харків 1929), В. Десняк, І. Лакиза й ін. численні автори популярних брошур і вступних статей до видань окремих творів.

Проблеми власне літературної сторони творів Франка під тиском інерції публіцистичного й соціологічного висвітлювання його діяльності не знаходили достатньої уваги. Однак кілька авторів встигли дати цікаві статті, що прокладали шлях до опрацювання жанрів творів.

І. ФРАНКО 1856 - 1916

„Не гасіте ж святого вогню
Щоб, як поклик настане,
Ви могли щиросердно сказати:
„Я готовий, о Пане!”

чости Франка, його стилю, літературної атмосфери й дуже складної еволюції цього многостороннього, різноманітного, нерівного і сміливого письменника-ерудита, глибокого знавця старої і сучасної йому світової літератури. Варто згадати спроби визначити місце Франка як поета насамперед у деяких, небагатьох, підручниках і оглядах української поезії: М. Зерова, Б. Якубського, О. Білецького, А. Шамрая та ін. Найкращою, безперечно, працею, що дає блискучу характеристику і намічає цілий ряд проблем, є стаття М. Зерова „Франко - поет” (вступна до книги „Поезія Франка”. Літ. бібл. 1925). В ній окремо Зеров ревізує поширене на той час уявлення про поезію Франка, сильну, мовляв, ідейною стороною, але не таку досконалу формою, як хоча б поезії модерністів. Дослідник переконливо розбиває цей погляд і ставить завдання „схопити Франка як творчу індивідуальність (з середини), як цілого поета” і саме так у загальній еволюції розглядає його творчість. Висновки щодо розвитку поезії, до яких дійшов Зеров, очевидно, варто було великою мірою поширити й на прозу Франка, розглядаючи еволюцію її справді об’єктивно, незалежно від рамок, накинених публіцистично-соціологічною школою. Але на це підсоветські франкознавці, з причин від них незалеж-

них, уже не спромоглися. Та й над аналізою поетичних засобів слялися — що дуже характерично — лише близькі до Зерова автори: П. Филипович („Шляхи Франкової поезії”, в зб. „І Франко”. Книгоспілка 1926, та „Генега Франкової легенди „Смерть Каїна”, 1924, як передмова до окремого видання цього твору) і М. Рильський — у статті „Франко - поет” 1944, підкреслюючи своєрідність, многогранність і багатство поезії Франка.

Питання прози Франка, особливо поетики натуралістичної новелі, переважно „бориславського циклу”, та зв'язків його з французьким натуралізмом, вивчали і старші автори, як Є. Надкевич, А. Крушельницький, і молодші — О. Полторацький, М. Степняк, Л. Смілянський, Л. Рублевська та ін.

У 30-их роках усе більше обмежувалися можливості оригінального дослідження Франкової творчості в УРСР. Франка треба було вкладати в межі раз-ураз змінюваних схем історії нової української літератури. Фігурувало спершу визначення його як „представника психології демократичного радикального крила галицької дрібнобуржуазної інтелігенції”, що „азнав впливу Драгоманова”, підкреслювалася „ясрава соціальна тематика” і передові погляди, однак, вони не ототожнювалися з „пролетарською революційністю” („Малая советская энциклопедия”, том 9, 1931).

Після розгрому дослідної роботи 20-их і поч. 30-их р.р. лишалося ще кілька тем, як Франко і Золя, бориславські оповідання. „З вершин і низин”, робітнича тематика у Франка, які не здавалися підозрілими, і на них фактично волили обмежуватися, коли треба було про Франка писати.

На кінець 30-их років припадає визначення Франка, як революційно-демократичного діяча. В театрах модною стала Франкова п'еса „Украдене щастя”. В міру висування на перший плян в українській літературі „вплив російських революціонерів - демократів” накреслювалася тверда схема, в яку тепер загнано те, що мало б бути франкознавством.

Рівно десять років тому почалася нова хвиля преслідувань українських літературознавців; привід до неї дав „Нарис історії української літератури”, надрукований 1946 Інститутом Лі-

тератури АН УРСР, про який видана була спеціальна партійна постанова. В постанові авторам „Нарису” закидали, між іншим, замовчування „великого і плодотворного впливу” російської літератури на українську, зокрема діяльності Белінського, Чернишевського, Добролюбова, „перебільшення” впливу західноєвропейських літератур і брак протиставлення „реакційним, націоналістичним” письменникам „революційно - демократичної” течії, куди, поряд Шевченка, Лесі Українки, Коцюбинського, залічений Франко. Ці вимоги, звичайно, важко відбилися на франкознавчій роботі останнього десятиліття.

Умови опрацювання Франкової спадщини, здавалося б, могли бути цілком сприятливі. У Львові, де зберігаються першодруки, рукописи, архів письменника, цілий колектив під керівництвом лише недавно померлого видатного франкознавця акад. М. Возняка засобами Філіялу АН УРСР міг би реалізувати видання творів Франка якнайкраще — коли б до цього була збережена воля дослідної праці. Її не тільки нема, але вся робота цілковито підпорядкована певним настановам. — яким же далеким від наукового вивчення!

Вийшло останніми роками про Франка чимало книжок і статей; не претендуючи на повноту, назвемо лише кілька найвідоміших: Кобилецький Ю. „Поетична творчість І. Франка” (Київ 1946), „Іван Франко” (Київ 1951); Пархоменко М. „І. Франко и русская литература” (Москва 1950); Кирилюк Є. (І. Франко і російська література” (збірник „Російсько-українське літературне єднання”. Київ 1953); Сидоренко Г. „Зброєю слова” (зб. І. Франко. Публіцистика”. Київ 1953); стаття на 60 стор. про Франка у виданому Академією Наук УРСР колективному підручнику „Історія української літератури”, том 1 (Київ 1954); Возняк М. „З життя і творчості І. Франка” (Київ 1955), — збірник, присвячений автобіографічним висловлюванням письменника, його світоглядів та публіцистичній діяльності, зв'язкам із рос. і польс. літературою, „Нариси про світогляд І. Франка (Львів 1955); Дей О. „І. Франко і народна творчість” (Київ 1955); А. Халімончук. „Суспільно-політична сатира І. Франка” (Львів 1955).

Нинішній ювілей відзначений виданням 20-

Кожі Франка в його теоретичних висловлюваннях представляють уявним Бєліґським, Добролюбова і Чернишевським, то в поезії, поза Шевченком, найбільше значення в його формуваних мав нібито Некрасов, а в прозі не тільки Толстой і Турґєнев, але й Потяловський, Рєшєтніков, Г. Успенський, у драмі — Пущкін, Грибоедов, Гоголь, Островський.

Як відомо, Франко дещо писав про російську літературу, як писав про літературу багатьох інших народів, дещо перекладав, стежив за російською літературою, як взагалі стежив за життям у Росії цей великий соборник, що чекав від російської революції визволення України. Підсоветське літературознавство останніх років, під тиском урядового курсу, карикатурно роздухало цю тему. Найкращим доказом того, наскільки самотійно і критично оцінював Франко явища російської літератури, є присвячений статтям про російських письменників 18 том останнього видання творів. Перечитуючи їх, бачимо, чому автори сучасних статей в УССР мусять усе ж таки зазначати, що Франко, на їх думку, „недоцінював“ і Пущкіна, і Островського, і навіть Толстого. Очевидно, нема підстав поважно говорити про фантазії, ніби у російських демократів учився Франко патіотизму й ніби Франко (прекрасний, до речі, знавець Лайне) вчився сатири у Шєдріна, як це твердить, наприклад, Пархоменко. Цей автор оперує, між іншим, такими аргументами „Шєдрін звертався до російської народної казки, а Франко звертався до української казки. Отже, виходить, що Франко — учень Шєдріна. Поряд із російською революційно-демократичною літературою стоїть друге джерело — це марксизм. Формула скрізь така, як, наприклад, у Возняка: „Його світогляд в кінці 70-их і початку 80-их років розвивався під впливом російської революційної демократії і марксизму“.

Немає статті, друкуюваної за останні роки, де не згадувалося б про впливи марксизму. Однак навіть і тут шоразу подаються застереженні мовляв, Франко „вивчав праці Маркса, пропагував деякі наукові положення соціалізму, хоча повністю засвоїти теорію марксизму не спроможний“. „Леті марксизму перематювалися в сьї тогдї Франка крізь призму дрібнобуржуазних утопій і не опанувавши його свідомості“.

Томової збірки, очевидно, вибраних творів і не-ревиданням кількох окремих речей у менших колекціях. Досить подивитися, наприклад, на вступ до приміток 17 тома, щоб мати уявленннн про методу, які змушені були підпорядкувати тися редактори: „17 том творів Івана Франка складається з вибраних літературно-критичних статей та розвідок, присвячених діяльності й творчості українських письменників 19 й початку 20 століть... Друкуючи Франкові статті такими як вони були опубліковані ще за його життя, редакція вилучила з них лише кілька окремих поміткових тверджень, що були неорганічні(!) для Франкового світогляду“. До цього треба додати ще численні згадки в примітках про помилки Франка. Так після потрібного сита мають доходити до читача Франкові твори.

Важко в короткій статті було б більш-менш вичерпно схарактеризувати спосіб фальсифікації постаті Франка. Очевидна річ, що не доводиться й говорити про руде порушення калісментарних вимот методології історії літератури. Перспективна біографічна викривлення. Серед творів довільно вибираються окремі моменти, до того ж у кривому тумані науково представлено розвитку виступають ті вивчення, так що самість безперервної на. Серед творів довільно вибираються окремі моменти, до того ж у кривому тумані ченні. Обмежуються основними даними, по яких іде фальшива інтерпретація Франка в останнє десятиліття.

За офіційним туманенням, Франко — „революційно-демократ, на творчій і суспільно-політичній діяльності якого позначився вплив робітничого руху, ідеї марксизму“. Революційно-демократ у нинішньому туманенні в УССР — це значить: діяч, що стоїть під впливом російської революційної думки. „Твори Добролюбова, Чернишевського, Лєвєлюбова завжди були на дійсному озброєнні Франка“. Великий продовжувач політичної лірики Пущкіна й Шевченка, грізної сатири Шєдріна, нинішнього викривального реалізму російської революційно-демократичної літератури, передової літератури Західної Європи...4, Велич. І. Франко ка помагає в тому, що він повернувся обличчям до Росії, зрозумів прогресивність великої російської культури та літератури“.

Франка змальовують непримиренним ворогом галицького оточення і більшості сучасних йому українських діячів взагалі: П. Куліша, Г. Цегельського, М. Грушевського, О. Кониського, Ю. Романчука, цілого НТШ, С. Єфремова, літераторів групи „Молодої Музи” і т. д. Випадкові висловлювання, зокрема часів важкої недуги, кладуться в основу висновків при цілковитому ігноруванні фактів, відомих і очевидних. Немиучі в кожній живій, вільній громаді спори, розходження в поглядах, антипатії представляються так, щоб переконати читачів, ніби спільного фронту національно свідомої інтелігенції не було. Те, що практикується багато років щодо Шевченка, застосовують супроти Франка. Яка мета такої інтерпретації? Письменник має бути в ізоляції від українського громадянства. Симпатичні йому лише російські духові вчителі і нинішній советський лад, що реалізує його давні мрії про „з'єднання в УРСР, невід'ємній частині Радянського Союзу”. Советські автори намагаються представити Франка ворогом української самостійності, увесь час повторюючи заклинання про боротьбу Франка з українськими націоналістами.

Очевидно, — наскільки згубною для вивчення життя і творчості Франка є накинута таким способом настанова. Дозволено говорити докладніше переважно про 70-80-і роки, коли у письменника легше знайти матеріали, що дають ілюстрації для офіційних пропагандивних тверджень. Біографія, як згадано, перекручується. Підкреслюється „злободенність” як найвища ознака творів. Найцікавіший, бо найскладніший, період дозрілості письменника, подається коротше, цілі проблеми збуваються твердженнями, що тут, мовляв, Франко допустився помилок⁹. Але, найголовніше, що зникає образ письменника в усій його складності, в усім багатстві шукань, оцінок, суджень, що з часом — і то може не раз — мінялися, бували викликані випадковими обставинами. (Окремою темою могло б бути питання про тенденційне використання газетних і журнальних статей часу загострення його важкої хвороби для того, щоб будувати теорію про боротьбу Франка проти майже всіх сучасників).

При такому трактуванні зникає справжній розв'язок, еволюція і в поезії і в прозі Франка.

Адже фактом є, що після небагатьох юнацьких речей Франко свідомо, — ідучи за тодішньою європейською передовою літературою, — здебільша засобами натуралістичними, створив численні твори, тематичне коло яких справді грандіозне, твори, що в них письменник глибоко своєрідний, оригінальний: це образи українських селян, робітництва (в зображенні якого він є один із перших у світовій літературі), дітей і школи, суспільних низів, інтелігенції... Збірка поезій „З вершин і низин” безперечно близька до цих натуралістичних прозових творів.

Але в 90-их роках Франко в прозових творах поглиблює психологічний малюнок, використовує чимало із того, що принесли нові течії. Він із цими течіями теоретично в багатьох випадках не погоджується, але вони не лишаються без впливу. Він ускладнює трактування індивідуальних і соціальних конфліктів глибоким зображенням переживань героїв і своїм нахилом до мирного полагодження конфліктів, що корениться в гуманності, непогашеній вірі в людину цього автора найжорсткіших своїм натуралізмом оповідань. Одночасно Франко виявляє особливе зацікавлення до незвичайних станів свідомості, застосовує засоби символістичні та імпресіоністичні. В поезіях цієї доби посилюються мотиви трагічного кохання, сумнівів, а в інших — філософських роздумів, поетичної інтерпретації минулого рідної землі. І все це завжди і незмінно перейняте глибоким патріотизмом невтомного борця за визволення України з-під ярма поневолення. Не треба бути літературознавцем, щоб бачити, як далеко пішов Франко від реалістичних малюнків збірника „З вершин і низин” до монументальних, насичених глибокою філософією поем „Іван Вишенський” і „Мойсей”. Так само далеко, як від молодечих зацікавлень творами Маркса та Енгельса до заперечення клясової ненависти у передмові до збірника поезій „Мій Ізмарагд”.

Це складний і глибокий процес, у якому справедливо відзначувано зокрема удосконалення засобів поетичних. Зеро переконливо довів, що Франко, полемізуючи з модерністами, сам краще від них опанував їх зброю поетичну. А ще раніше Гнат Хоткевич писав про „мо-

дернізм” Франкової прози. І з цим зв'язане те, що дозрілий Франко переглядав свої погляди естетичні і психологічні, що він на початку 20 ст. відкидав „реальну критику” Добролюбова, і з цим усю утилітарну науку російської революційно - демократичної критики. Завжди далеко більше, ніж із російською літературою, зв'язаний із письменством світовим, він у ці роки пильно стежить за новими мистецькими течіями на Заході, за всім новим у літературі українській. Очевидно, що явища складні він не оцінював спрощено і простолінійно, — це ми бачимо, наприклад, у його серії статей „З чужих літератур”.

Проблеми ці вимагають об'єктивного вивчення. Але найменше можливостей до цього є в умовах, коли замість всестороннього дослідження еволюції письменника від авторів праць про нього вимагають малювати лише чорним і білим, вихваляючи одне, замовчуючи, обминаючи, фальсифікуючи друге.

Прикладом спрощення може бути, зокрема, трактування проблеми Драгоманов і Франко. Раніше вплив Драгоманова, як відомо, без достатніх підстав перебільшувався. Сьогодні він заперечується. Але в УРСР заперечується, очевидно, не тому, що Франко справді увесь час критично до Драгоманова ставився при всій до нього пошані, а тому, що до Драгоманова вороже ставився Ленін. А критичне ставлення Франка, як відомо, великою мірною зумовлене було саме тим, про що підсоветське франкознавство воліє мовчати. Франко може найчіткіше висловив це 1906 року, пишучи про Драгоманова:

„Як политик він до кінця життя лишився тим, чим був при виїзді з Росії — *gente Ukrainus natione Russus*; Росія як політична цілість була йому дорога головно задля тих задатків духової культури, які бачив у ній. Україні без близького зв'язку з Росією він не міг уявити собі, хоч годі заперечити, що його погляди на границі обласної і національної автономії підлягали з часом змінам на користь національного принципу”... Франко закидав Драгоманову, що „в його духовім арсеналі не було поняття нації як чогось органічного, історично конечного, нерозривного і вищого над усяку територіяльну організацію”...”

Советські автори змушені обминати і фальсифікувати також проблему Франка-літературознавця, коли її брати, звичайно в повному об'ємі. Досить перечитати його огляд „Южнорусская литература”, надрукований 1904 р. в „Энциклопедическом Словаре” Брокгауза і Ефрона, досить згадати про спір в „Записках НТШ” із Пипіном (1898) та Істріном (1904), нарешті, його „Нарис історії русько-української літератури до 1890 р.”, щоб побачити, який далекий був Франко від сьогоднішніх намагань зробити українську літературу безбачченком, провінціальною прибудівлею при російській, щоб побачити, як близько він стоїть у найкардинальніших питаннях української історії до виклятої большевиками „буржуазно - націоналістичної” „схеми Грушевського”.

Нинішні спроби відібрати у Франка його оригінальність, те, що робило його Франком, завжди викликають у нас в пам'яті його передмову до книги „Мій Ізмарagd”:

„Жорстокі наші часи! Так багато недовір'я, ненависти, антагонізмів намножилося серед людей, що не довго ждати, а будемо мати (а властиво вже й маємо!) формальну релігію, основану на догмах ненависти та класової боротьби. Признаюся, я ніколи не належав до вірних тої релігії і мав відвагу серед насміхів і наруги її adeptів нести сміло свій стяг старого, щиролюдського соціалізму, опертого на етичнім, широкогуманнім вихованню мас народних, на поступі й загальнім розповсюдженню освіти, науки, критики й людської та національної свободи, а не на партійнім догматизмі, не на деспотизмі провідирів, не на регламентації всієї людської будучини...”

Криза франкознавства в системі, яку сам Франко тут схарактеризував, неминуха. Але з усією силою тяжіє і друге лихо, пристрасній боротьбі проти якого було присвячене все сповнене важкої праці, завзяття і горіння життя Івана Франка, — це національне поневолення. Віримо, що колись скінчиться воно і розвиватиметься далі справді науково франкознавство. І колись у повній величі стане передвдячними нащадками постать цього великого письменника, великого вченого і великого трудівника-патріота, — справжнього і щирого соборника українського. А станеться це лише

І. Франко

Штука — то радість і слава,
Блискавка в бурю іскрава,
Промінь небесний у млі;
Штука — це ясність всесвітня,
Стежка народів завітна,
Зірка на божім чолі.

Штука — це пісня величчя,
Серцю сумирному ближня.
Гомін діброви і міст,
Шепти, цілунки любовні,
Пориви душ невимовні,
Форма прекрасна і зміст.

Штука — це думка, що встане,
Всякі порвавши кайдани.
Це побідитель благий;
Дасть уярмленим свободу,
Вільному дасть-же народу,
Велич і славу в людей.

** 1885

Ой, погляну я на поле. —
Поле чисте дріма.
Гей, мій латаний талане,
Доле темна та німа!

Захуйтеся в тумані,
Розпленітеся росою,
Щоб неначе хрест тяженький
Вас не двигав я з собою

Гляну — просто рай в природі,
Ясність, розкіш, краса, —

*****

тоді, коли, за словом Франковим, наш народ — „гляне, як хазаїн домовитий, по своїй хаті і по своїм полі”.

Примітки

- 1) І. Франко, Твори, Том 17, Київ 1955, стор. 475
- 2) Історія укр. л.-ри. I, Київ 1954, стор. 499
- 3) Там же, стор. 514.
- 4) Ю. Кобилицький, Іван Франко, Київ 1951, стор. 3
- 5) Г. Сидоренко, Зброєю слова. І. Франко. Публіцистика, Київ 1953, стор. IV.
- 6) М. Возняк, Нариси про світогляд І. Франка. Львів, 1955, Стор. 173.
- 7) Там же, стор. 194.
- 8) Іовчук М. Развитие рев. — демократ. и материалист. идей на Украине в 19 в. Избранные общественно-полит. и филос. произведения укр. революционных демократов 19 в. Москва 1915. Стор. 29.
- 9) Історія української літератури. I. Стор. 506-508. 516 та ін.
- 10) „Суспільно-політ. погляди Драгоманова” „Літ.-Наук. Вісник”, УІІ, 1906.

Та мені й дивиться годі.
Як неволить гризота.

Для нещасного природа
Мов убита мовчить, —
Над душою бо холодна
„Хліба!” знай нужда кричить.

Для нещасного не сяє
Сонце блиском золотим, —
Діток хорих тусклі очі
Догорають перед ним.

І в його зболіле серце
Ніч потіхи теж не лле;
Жінка кашляє та стогне
Та й заснути не дає.

Де сум — твій товариш. —
У безсонну ніченьку,
Скільки передумаєш,
Скільки перемариш!

Перейдуть по серденьку
Довгими рядами
Всі щасливі спомини,
Мов веселі дами,

А за ними прикрості,
Смутки та невдачі,
Мов каліки бідні,
Жебраки ледачі.

10. УІІ.1902

НТШ В ЄВРОПІ ВШАНОВУЄ ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ФРАНКА

В біжучому році українська спільнота широко відзначатиме пам'ять одного з найвизначніших українців, І. Франка — в зв'язку з його подвійним Ювілеєм: 100-ліття народження й 40-ліття смерті. Ці святкування у більших розмірах започаткувало Наукове Товариство ім. Шевченка, і то двома рівнобіжними й рівночасними імпрезами: Науковою Конференцією у Нью Йорку й Прилюдним Засіданням у Парижі. Це зрозуміло, бо саме НТШ веде перед у відзначенню пам'яті цього небуденного Українця, бо ж саме із названою науковою установою був Він зв'язаний дуже тісно: як дійсний член його Філологічної Секції вклав Він у розбудову Товариства чимало праці, що й зумовило Його вибір на Директора Філологічної Секції, а потім призвело до наділення Франка найвищим відзначенням, яке Товариство посідає: Почесним Членством.

Підготовою Засідання у Парижі зайнявся Сарсельський Науковий Осередок, а в самому

Засіданні прийняли активну участь всі його наукові співробітники. Засідання відкрив довшим вступним словом голова НТШ в Європі, проф. -р В. Кубійович, а опісля виступили з доповідями три дійсні члени Товариства, які говорили на наступні теми: проф. М. Глобенко: „Криза Франкознавства”, проф. д-р О. Кульчицький: „Психосоціальні аспекти „Мойсея” І. Франка”, проф. д-р В. Янів: „Душевні переживання в'язня в „Тюремних Сонетах” І. Франка.

Проф. Кубійович з'ясував у своєму вступному слові ті причини, чому саме НТШ повинно насамперед віддати поклін пам'яті І. Франка. Згадавши про організаційну його працю в НТШ, яка припадає на час найбільшого розвитку Товариства (і яка — поруч із працею Грушевського і Гнатюка — саме найбільше до того розвитку спричинилася), проф. Кубійович спинився на багатій дослідницькій праці Франка, головню в ділянках історії української літератури й етнографії. Промовець підкреслив, що майже всі визначні твори Франка з'явилися у виданнях НТШ. Окремо відзначив він невдячну редакційну роботу Франка, мало видну на зовні, але важливу для виховання наукового доросту, що його Франко намагався притягти до співпраці у редагованих ним виданнях.

Коли тісне пов'язання Франка з НТШ покладає саме на ту установу обов'язок послідовно досліджувати його життя й творчість, то це завдання спеціальним тягарем спадає на згуртованих у НТШ дослідників на еміграції, а це тому, що пам'ять Франка відзначають і на Рідних Землях, але там перебрала франківські святкування з свої руки окупаційна влада й представляє Франка в кривому дзеркалі, відповідно до потреб своєї політики. У працях, які на Україні появляються, постать Франка виходить скривлена наче б то він був вузьким послідовником російських революціонерів-демократів, приятелем російського народу, лерекоханим марксистом, воюючим безбожником. І за цих умов тільки українські вчені на еміграції зможуть вивчити постать Франка свобідно, і представити її такою, якою вона була справді, — без фальсифікацій і без тенденційного наświetлення.

В своїй доповіді проф. М. Глобенко наświetлив проблему фальсифікації поглядів І. Франка. (Див. Криза франкознавства). Наступна доповідь, проф. Кульчицького, була більше специфічного характеру.

Доповідач поставив тезу про долекойдучу згідність між естетичним, тому синтетичним схопленням психосоціальної дійсності засобами поетичної візії і між науковим психосоціальним дослідом цієї ж дійсності сучасною соціо-психологією. Чотири категорії соціопсихології, — маса, — юрба, — провідник, — народ, — та

їх динамічне взаємовідношення у поетичній візії Франка і в науковій інтерпретації психосоціології Гайгера, Рейвальда, Мек Давгела (що використовують теж доглибно-психологічні погляди Адлера, Фрейда і Юнга) — виявляють в основному тільки ті різниці, які виникають із вживання метафоричного стилю — поезією і термінологічного формолування — наукою. Якщо поетична візія залишається далеко позаду науки у вияснюванні психосоціальних явищ, вона (за думкою доповідача) часто випереджує науковий дослід в „пенетрації” суспільних феноменів, у внутрішньому їх „інтуїтивному пронизанні”. Поетична візія натякає навіть на можливості нових поглядів у деяких відтинках соціопсихології. Так напр. побіч типів „вожаків юрби”, витворених змаганням до надкомпенсати власної меншецінності (Датан і Аврон в адлерівській інтерпретації), могла би соціопсихологія розглянути тип провідника (Мойсей), що формує збірну психіку народу наслідком своєї „понадцінності”, яка силою „плетонського еросу” намагається наділити своїми цінностями збірну душу народу. Теж якщо йдеться про саму категорію „народу: поетична візія Франка поширює психосоціальний підхід, докидаючи до відомих націотворчих чинників (земля, релігія, мова) метафізичний чинник „почуття післанництва” (Вернер Сембарт) нації, як „психічно-духової постаті” (Г. Фраер) культури. Розбудова тих ідей Франка могла б бути цінним українським вкладом у теорію нації.

В останній доповіді представив проф. Янів, як відбилися в'язничні переживання Франка у його спеціальному циклі „Тюремні Сонети”, відзначаючи типові для психології в'язня моменти. Цитуючи найбільш характеристичні місця, доповідач порівнював їх із аналогічними місцями в творчості Шевченка, Кравцева й ін. поетів-в'язнів, при чому йшлося йому про підкреслення своєрідної закономірності в'язничних переживань, коли за тотожних умов з невихильною силою з'являються тотожні реакції, що відбувається у віршах до тої міри, що подинокі малюнки, а то й слова є дослівно ті ж самі (реакція на прийом до в'язниці, коли в'язнів „вписують в реєстри” і докладно їх описують; характеристичне для в'язня ходження по келії й числення кроків; почування, які зроджує в'язничний прохід; почуття образи при частих обшуках, тощо).

Автор проаналізував окремо, чому ув'язнення Франка не призвело його до характеристичного для багатьох в'язнів філософування, яке породжує питання про значення життя чи призначення людини, і вказав, що Франко тому не ставив собі тих питань, бо його ув'язнення ніколи не загрожувало ні його фізичному, ні духовому життю, і він ніколи не стратив контакту

Іван Ле

АВТОРИТЕТ

А надворі вже й ніч. Слизька, до огидного, якась масна своєю непривітною темрявою осіня ніч. Хоч дощ перестав іти ще звечора, але суцільні хмари досі щільно закривали небо, немов осліпили зоряну в таку пору ніч. Сира, неробоча пізня осінь.

Із скупо освітленої залі колгоспного Будинку культури виходили засиділі на зборах люди. В отворі дверей раз за разом зопалювалися цигарки, зривалися якісь необразливі селянські жарти. Вже й по цьому судячи, можна сказати, що збори були „гарячі“, розмовами люди не скупилися, кого слід — не жалували.

Голова райвиконкому поспішав повернутися до району ще за ночі. За столом президії прощався, але новообраного голову артїлі „Перемога“ наздогнав у гурті і вийшов з ним у чорну пащеку холодної ночі. Біля вуркотливого „Газика“ спинилися в розмішаній твані. Не випускаючи з руки охолону грубу пригоршню робітника, новообраного голову артїлі, представник району заспокійливим тоном уговоряв:

— Не варто так пускатися берега з першого ж дня, товарищу Божко. Ну, чого й справді печулитися з якогось там дурного слова? Критика,

із життям, повним творчости, плянів і намірів.

Найдокладніше змальовано реакцію Франка на відчуття образ, яких джерелом є в'язниця, а які мають своє джерело в рівній мірі в етичній, що й естетичній сфері. Доловідь кінчилася ствердженням, що не зважаючи на „закономірності“ тюремного життя, ув'язнення не в силі зломити вольного духа, яким був Франко, що змалював у низці сонетів свою віру у вартість свого терпіння, — того терпіння, яке було тільки продовженням страждань тисячів вибраних, що боролися без страху за правду.

Прилюдне Засідання, присвячене різним аспектам життя й творчости Франка, вказало на доцільність влаштувати подібні імпрези, які з одного боку спричинюються до ознайомлення ширших кіл нашого громадянства з нашими творцями, з другого ж боку висвітлюють деякі досі недосліджені моменти. Щоб зазнайомити з думками поодиноких доповідей якнайширший загаль, а також щоб збагатити тематику Наукової Конференції братнього НТШ у ЗДА, дві доповіді, приготвлені на Засідання в Парижі, були переслані до відчитання в Нью Йорку.

Треба надіятися, що заінтересування, викликане Засіданням, спричиниться до інтенсифікації дальших франківських святкувань в Європі.

знаєте, Лука Степанович, річ невесела в нашому колгоспному житті. Але ж, як бачите, живемо. Та й обрали вас, не сором у очі глянути: одностайно. Поговорив народ, така селянська вдача. Це не те, що у вас на заводі, доведеться до них звикати.

Бойко слухав ці так би мовити, — прохідні вговорання голови райвиконкому, хотів би всміхатися на них, та знав, що гіркий той сміх виходив би. До того ж і глуха ніч, хто побачить твою усмішку. А слів таких, щоб „остепенить“ районне представництво на його обранні в голови, не знаходив. Так і мовчав, бо і сам не знав, що ж його опечалило після такого справді одностайного обрання керівником артїлі.

— Колгоспники ж поки що, критикували не мене, чого маю печалитися. Нехай печалиться Володя Нечаєв, йому подякували люди, — спробував послабити враження від свого занепаляючого настрою. Лівою рукою дістав з кишені цигарку, нарочито шелестів нею, розминаючи, щоб голова догадався випустити руку, запалити цигарку. Голова ще раз тряснув руку бадьорячи, промовив:

— Ну, бувайте... Нічого, нічого, Лука Степанович, треба кріпитися. Критикували дещо різкувато, згоджуюсь. Закидали слівця доктору й вище за вашого попередника, та то дарма. Розберетесь, нам скажете, до чого ті слова про „імпорт голів артїлі“.. Не спрацював попередник, спрацюєтеся ви. Головне — тримати колгосп у робочих руках і самому не губитися в його незвичній для робітника заводу специфіці. Коли щось потрібне — дзвоніть, у всяк раз допоможемо. Не відкладайте й не баріться з прийманням справ, та і нехай виїздить собі. Незлюбили його, надто молодого прислаз ваш завод. Бувайте...

Шофер чемно рушив, не заляпавши тванню з коліс самотню людину на такому необжитому ним нічному острові. Легке діло, — співчував шофер, — прибув просто з поїзда, на збори — і вже тобі голова артїлі!

Десь у вулиці нестримно гомоніли колгоспники, розходячись із зборів. Здалося, що нікому з них аж ніякогісінького діла немає до нового голови, загубленого десь у розквашених негодою просторах колгоспу. В селі також байдуже спросоння заспівали півні.

— Тобі до сільради, Лука Степанович? — почув позау себе Нечаєва, знятого на зборах голови артїлі. Володя навіть не старався збадьорити свій голос, зробити звертання привітнішим. Зрозуміло: такого наслухався молодий комуніст майже на перших кроках „самостій-

ної біографії”, як мотивував він на партійних зборах заводу своє бажання поїхати на цілинні землі або на керівну працю в колгосп. Не блискуче розпочалася „біографія”. Навіть зазнайством дорікали колгоспники! Звідки воно в такого обачного комсорга цеху? Перед виїздом з заводу одружився, старша сестра дружини вдова загиблого на війні, бездітна жінка перейшла з дружиною до нього на нову квартиру в місті. Не виїхали з Нечаєвим на село, квартиру в місті „зберігають”. Що з ним сталося? — збігло в голову запитання.

— До сільради. Володю. Та я сам утраплю, адже тобі тут недалеко? — озвався, всіляко намагаючись отеплити відповідь. Під ногами хлюпали калюжі в глибоких слідах розквашеної скількома ногами дороги. А Нечаєв наздогнав його і взяв під руку.

— Давай сюди-о попід тинном, тут жужелицею посипав бригадир... Ну, чув, як чехвостили нашого брата, „імпортваних” голів? Слівце ж підібрав падлець — „імпорт”...

— Це той „падлець”, що й жужелицею стежку на вулиці посипав? А ти, Володю, лаєшся не по заслугах.

— Чи така лайка пристане до них, товстокорих? Язикатий надто бригадир, упертості в слона менше, аніж у нього. Надаремно поспішив, Лука Степановичу, взявши його на заступника собі. Порадився б раніш. Не буде контакту, як норостий кінь, чортів бригадир.

— Він сержант десантної бригади, це правда?

— Старший сержант. Чотири ордени. „Слава першого ступеня”. За що давали, дивуєшся.

— Мабуть там був контакт... — Божко раптом змінив розмову: — Не забудь на заводі попередити сталевара з сьомої печі — його змішник Сухаренко в поривання шведкиника може спалити й хромомагnezит на склепінні. Підручний Сержожа Котков, проводжаючи на вокзалі, сказав.

— Добре, Степановичу, поговорю з майстром. А ти, значить...

— Невже й справді кукурудзу десь запроклятим струмком не можна було вихопити до дощів? — знову перескочив Божко, не зваживши на співчутливий тон репліки Нечаєва. Саме доля цієї кукурудзи найбільше псувала настрої зборів, вселила такий неспокій в душу Бою — Будеш тут і язикатим і впертим. Вся кукурудза голгоспу гине! Хто це додумався саме там посіяти!..

— Чудесна ж, структурна цілина на сінокосах! Вперше освоїли, вганяючись за модою.

— Як то, за модою? — не зрозумів Божко, відмітивши в той же час „структурну цілину”. Не марнував часу, Володя, підвищував рівень...

— За модою? — перепитав Нечаєв. — А кампонеїство, галас: кукурудза, цілинні землі! Рай-

он дихати не давав з освоєнням цілини та з кукурудзою. Ну, і посіяли.

— Бригадир теж був прихильником такого „освоєння цілини”?

— Бригадир... То болячка на тілі клогоспу, а не бригадир. На цілині радив поліпшувати сінокісні угіддя, а коли розорали — уперся сіяти баштан або соняшник. Довелося ламати, а він затявся, до іншої бригади пішов, воловоди-лися, доки й негода зайшла. Шкідництво... Ну, мені сюди, а до сільради цією вулицею. Не прошую до себе ночувати, бо тіснота в мене. Жінку ж з удовою солдаткою саме принесло. Кабана вгодувати до Нового року, бач, закортіло, будь вони прокляті. Вгодували.. — Нечаєв тихо і зовсім не весело засміявся.

Божко ледве вирізнув у темряві високу правку постать, знайому по заводу. Комсорг досі ще хихикав, повернувши в завулок, і здалося, що той сміх більше на плач скидався. Та відкинув геть ще й цей клопіт, дбаючи про те, щоб не збитися з жужелиці під ногами побіля тину. А думки знов налинули. Можливо, що й справді трохи зайве поквапився взяти собі на заступника того „язикатого” бригадира Головка. Його критичні настрої були надто вже загострені, не давали йому і за словами своєї промови простежити. Такі дурниці плів з тим „імпортотом”. Щось нехороше штовхало його на ті дурниці, не своє. Адже Нечаєва виряджали на цю працю з того ж самого заводу, що й його, Божка. Доброволець, з великим стажем комсомольської роботи. Тепер довелося на пропозицію обкому партії замінти хлопця вже секретарем партійного бюро мартенівського цеху! Мусив іти, замінити. Скаржитися немає на кого, сам зголосився. І потрапив на... сержанта десантника.

— Чи не новий голова так самотньо бредє? почув позаду голос, який ніби досі ще звучав різкими докорами з трибуни. В тоні свого теперішнього заступника, Головка, серед ночі в грязі не відчув ні іронії, ані співчуття. Просто сказав чоловік те, що в дійсності є — „самотньо бредє”. — Оце вам, товаришу... Божко, і „ідіотизм деревенський”, як висловлюється голова ервека.

І знов Божкові не почулося чогось ненормального в мові „язикатого” Головка. Тільки на мить затнувся, вибираючи слово після „товаришу”. Певне спочатку йому навернулося „товаришу голову”, це звучало би офіційніше, але „товаришу Божко” — тепліше. Значить думає „упертий” бригадир, добирає, що сказати.

— То він для красного слівця по-ораторському” бухнув. А тут ось — звичайна річ: осінь, дощі, неблагоустроєність, — відказав байдуже.

— Благоустроєність, правда! Електрику б на ручаї поставити за лісом, осушили б низові

сінокоси.. Вам до сільради, то давайте, хіба проведемо городами навпростець.

— Не варт, дякую. Стільки просидіти в накуреному приміщенні, наслухатися про „ідіотизми” та „імпорти”, то краще пройтися. — І, не даючи вхопитися „язикатому” для суперечки за натак, запитав: — То ви, Левко Назаровичу, були проти того, щоб цілісні землі за ручаєм під кукурудзу пускати?

Затримав ходу, щоб підрівнятися з бригадиром, виплюнув потухлу цигарку, неначе готуючись таки відповідати: засуджувати різкі репліки заступника.

— Не проти я був, — трохи помисливши, заговорив Головка. — Я, знаєте, тільки радив молодому чоловікові, а суперечити голові не мав наміру, хоч і забожуся. Стороннім він себе величав у нас. А коли „сторонній”, кажу, то старих селян послухайся. Так ні ж, мовляв, я голова... Ну ось, будь ласка! Тепер же знов, кажемо йому, що за річку до кукурудзи о цю пору тими шляхами на старий місток їзди не буде. Зроду сіно вивозили звідти аж саньми, а зараз саме розпустило он як. Коли вже на те пішло, то давай через озимину попід лісом, по піскуватих буграх пустимо автомашини, а весною пересіємо шляшок. Там на вузькому через річку не важко прокласти на дубових підвалинах сякий-такий місток. Так „шкідництво”, „під суд”.

— А можна було місток покласти?

— А чого б же не можна! Вузький ручай, піщувата жорства на обох бережках... Та ланкові вже й підвалини з лісу потай від голови підвезли до річки. А він дочувся: „Авторитет мені ламать, в район поскаржусь, шкідництво...” І поскаржився. Просто біда з ним...

— З Нечаєвим? — автоматично перепитав Божко, відчувши, як Головка знов затнувся на слові

— Та з авторитетом, пропади він пропадом! — не стримуючись, зле вимовив бригадир.

Божко голосно засміявся. Справді виходило смішно: не за кукурудзу, а за авторитет осіб боролися в колгоспі.

— Чудаки ви тут, їй-богу, всі. Авторитет колгоспу он у кукурудзі гноїте в купах, а сами гризню затіяли за слизьке самолюбство. Авторитет голови боронити треба було не чванством, а ділом. Чи ви теж не так розумієте авторитет голови артілі? — Божко озирнувся на співрозмовника в надії побачити його лице в такій темряві. І сплюнув від досади. Головка дивовижно стримався, мовчав. — Нечаєва я винуватити в цьому й не можу, товаришу Головка. Хлопець він молодий, в колгоспі працює вперше. А ви ж бачили все, розуміли. Допомогти б йому, адже в основній лінії він усе ж таки діяв правильно, а ви на авторитеті засперечалися. Коли вже і матеріял для містка

потай підвезли, то могли б любісінько і кукурудзу вивезти.

— Потай? — явно переходячи на жарт, запитав Головка.

— Називайте як хочете. По-господарському, а не „потай”! Від голови таємниць у колгоспі не може бути. А тепер що ж, чи не хочуть уже ланкові „авторитетом” поступитись, не кінчають містка?

— Район же втрутився, шкідництво за озимину шиють. Тепер то дійсно, тільки потай і можна щось вдіяти. А хто ж захоче, коли судом пригрозили? Ви в сільраді ночувати лагодитеся?

— В сільраді. Там диван широкий, уміщуся. А ввввв Нечаєв може виїде на ту квартиру й перейду.

— Сім'ю відразу перевозите чи, як Нечаєв, квартиру там зберігатимете, і лише на загодівлю кабанця... Аж двох жінок привіз! — і засміявся, підтримавши нестримний регіт Божка.

— Ні, відразу ж. У мене вона одна, з кабанцем не впорається. Та й дітей двоє школярів. Працює вихователькою в дитсадку на заводі. Подала заяву, певне звільнять.

— Хороше мені діло, а то не звільнять! В нас, до речі, і садка організувати немає кому. Десятилітку дозволяють, будуватись би треба, а тут голова... На чемоданах знаєте, то вже не голова. З таким тільки... про міжнародне становище лекції слухати.

— Міжнародне становизе треба знати, особливо комуністам. Нечаєв грамотний комуніст... Ви ж бо член партії?

— Трохи припізнився. Перед десантною операцією під Сталінградом вступив, а комсомольцем так і не був...

— Ну ось і поразумілися. А судити за кукурудзу когось таки доведеться, як гадаєте, Левко Назаровичу? — перевів Божко розмову

— Та звіть мене Левком, ми з вами здається одногодки. І знаєте що: піду я з вами до сільради, заберемо речі та й переспите у мене. Повечереємо разом, домовимося і про суд. Кого ж і судити, як не бригадира, хоч кукурудза і не в моїй бригаді.

— Найкраще б нікого не судити, а справу вести так, щоб і зайвих розмов оцих не було. Соромтеся, Левку, так здається на дріб'язкові, по суті, претензії молодого, недосвідченого в колгоспних справах чоловіка. Комуністом у яку хвилину став! Нечаєв у нас був комсоргом цеху, непоганим комсорг. А вийшло, що колгосп — не мартенівський цех. Цього не зрозумів молодий Нечаєв, то мусили б зрозуміти ви, старші комуністи... Не варт мені у вас ночувати, дякую, пересплю в сільраді.

— Авторитет?

— Не плетіть дурниць, старший сержант десантної бригади! Розпустилися тут на брудній

балаканині... Не варт, кажу, бо у вас у самого сім'я, тіснота. А голову ж не покладеш сяк-так. Йому бо треба найкраще ліжко, перину в боки. ходити при ньому навшпиньки, як при хворому...

— А ви з перцем. Як собі хочете. Тільки я гадаю, що сержант десантної бригади не має права дозволяти, хоч би й голові колгоспу, викаблучуватися, мов та баришня на церемоніях... Судити за кукурудзу потім будете, судить. Сьогодні ж ви наш гість. Що люди скажуть про нас!. Посваритися нам ще є час, а почувати в сільраді я вам не дозволю. Лука Степанович.

— То нехай буде вже тільки — Лука. Ми ж вами майже одногодки... Згоден, що викаблучуватися, як баришни, мені не з руки та й не звик я. Коли ви серйозно, то ходітьте й до вас, переночуємо. Тільки ж угода: за ту нещасну кукурудзу все одно ніхто спуску не дасть! Правду вам скажу, Левку, бити б вас треба за ті слизькі балачки про „імпорт” та „авторитет”. Кукурудза гние, а ви й порадили, що є на кого звернути: на голову та на лекції про міжнародне становище. Сержант, комуніст! Так і знайте: головуючи, подбаю про лад у плануванні, визначу обов'язки кожному і вимагатиму безжально. Але згадайте, як ви виконували завдання десантника. Чи заважав вам командир на операції, давши чітку команду? Чи бракувало вам ініціативи на операції? „Міжнародне становище” вам зашкодило, а вжити сміливих заходів, щоб урятувати кукурудзу, не вистачило бригадирської ініціативи, суду злякався. За ручки водити по бригадах не буду, не ждїть. Я мартенівець і член партії, якого в десант послали на допомогу вам у колгоспі. Що мені робити, сам доберу, партія допоможе, але з вас вимагатиму колгоспної допомоги, дружної артільної виробничої дисципліни. Втручатися в ваші обов'язки не намірюся, ось що, Левку. Будувати тимчасовий місток, щоб урятувати врожай кукурудзи, а можливо і постійний, мусите без нагляду голови. Хороші мені бригадири, ланкові — на голову все переключили. Ні, старший сержанте, так не буде. Чи я знаю: цілком можливо, що на ті піскуваті бугри треба взагалі перенести постійний шлях і на ціліні озимину посіяти. Оце тобі і весь авторитет. То йти до тебе ночувати?

— Договорилися, точка, ночуємо в мене без балачок! Випиваєте?

— Давай, Левку, не з цього починати. Ночуємо в тебе без балачок...

— Як тому, бач, що в домі в нас не водиться.

— Чудесно. Чемодан я сам візьму, а ти ось цей вузол візьмеш. Там книжки деякі по сільському господарству, лижний костюм та інше барахло.

— Лижний костюм! А в мене нога в двох місцях, чорт би її побрав. Я ж десантник...

**

Вдосвіта Божко проснувся від гомону в великій кімнаті.

— Візьмеш Одарку, з ланкою, я вночі був у неї. — безапеляційно бубонів Левко. — З того нижчого краю починайте вносити кукурудзу. Доки хлопці містка закінчать, зносьте на бугор: туди можна буде машиною підїхати.

— Денис погнав шоферів до обох машин. Місток, мабуть, уже навели, там же чотири дуби лежали вже з берега на берег, хлопці стелють обалою.

—Погнав Денис? Ну гайда! Та тихше ви, сорочки чортів... Я зараз теж іду на луки... про себе: „Авторитет!”..

По вулиці прогула автомашина, брязкаючи ланцюгами на колесах. Голова колгоспу пересилив сон і став одягатися. З цього дня він має змінити звичний режим праці і відпочинку на інший.

„Вітчизна” ч. 3 рік 1956

Від Редакції: Як не притиснута советським окупаційним пресом українська література, в ній іноді, може ненароком, пробиваються вияви дійсного життя. Оповідання Ів. Ле „Авторитет” з його тенденційним закінченням, де новий голова колхозу ніби рятує ситуацію, всеж відображає колхозну дійсність в Україні. Бригадир прилюдно на зборах сміється в очі представникові влади над чужою системою накинутого керівництва, яка „імпортує голів артілі”. В слові „імпортує” глибоке розуміння сенсу політичної суті теперішніх відносин України і Росії. Зустріч селян з новим „імпортованим” партійцем, що прибув з поїзда на збори і став головою артілі, типова для тамтешніх відносин. Селянам „ніякісінького діла немає до нового голови”, вони його „обрали”, поглузували і залишили „загубленого десь у розквашених негодою просторах колгоспу. В селі також байдуже зростання заспівали лівні.”

Цікавим є і повчання голови райвиконкому новому „імпортованому” керівникові. „Головне — тримати колгосп у робочих руках і самому не губитися... Коли щось потрібне — дзвонить, у всяк раз допоможемо”. В іншому місці голова райвнку не то просить, не то зобов'язує нового керівника довідатися звідки йде оте слово „імпортований”, що за ним ховається. Характеристичне, типове оте вгодовування кабанчика до Нового року. Неможна безапеляційно твердити, як дехто робить, що української літератури під советами немає. Її спотворюють, нагинають, цензурують, але життя є життям і воно дає паростки, обходячи окупаційний прес.

ЧИТАЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ ТА ПРИЄДНУЙТЕ
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ВІСНИКА“

Карай-Дубина.

„Служба трудовому народу“

(Спомини бывшего старшини советської армії)

„Пролетарське походження“

В цих коротких споминах мені хотілося б поділитися з читачами журналу „як то воно було в советському війську“. Прослуживши в советській армії більше 15 років та утоптавши шляхи від звичайного стрільця аж до старшинської ранги включно, мені довелося не тільки приймати активну участь в житті червоної армії, вишколювати та виховувати вояків і підстаршин, але також і спостерігати різногранність взаємовідносин між вояками, й старшинами та між самими старшинами до високих рангів включно. Спостерігати також і внутрішні міжнаціональні відносини в армії, бути живим свідком трагічних і гумористичних випадків та конфліктів в советській армії за мирного часу і на фронті, бачити культуру і поведінку „старшого брата“, вояка-росіянина.

Коротко про себе самого. Батько мій був тією людиною, про яку на Донбасі співали: „Шахтёр пашенькі не пошет, коси в руки не берёт“ — тобто був шахтарем. Я ж був — син мого батька-шахтаря. До поклику в советську армію також працював у шахтах. З шахти мене вигнали за намагання „раціоналізувати“ власну працю. Задумалося зробити так, щоб нічого не робити, щоб робота виконувалася сама. З шахти мене викинули на вільне повітря і я ходив біля великого двигуна на копальнях, поливаюччи де треба і не треба машиновою олією. Однак шахтарем я рахувався й далі. Отже моє соціальне „проісходження та положеніє“ було „пролетарське“, зате з українською національною закваскою, в жилах текла та й тепер тече українська кров. Перед покликом до червоної армії в 1917-1922 роках я перейшов вже національний „вишкіл“ у „Просвіті“, „Юнаській Спілці“ і докладно розбирався хто були такі червоні, сині, зелені, петлюрівці, національне українське військо, сірошличники та вільне козацтво. Від Кашенка я знав про козаків-запоріжців, Запоріжську Січ, козака Байду та козака „Голоту, що не боїться ні чорта ні болота“. Недалеко від нашого села, серед Великого Лугу над річкою була гора Томаківка, на якій колись була Запорозька Січ.

В 1917-1922 р. ще не було уерденістів, майсківців, НТС-івців, СБОРН-івців і т. п. „ділимців та єдиноведіімців“, зате були інші махновці, григорівці, врангельці, денікінці та „прочіє беліє, чорніє і красніє генерали“. Всі вони товклися на Україні, воюючи за „матушку Рассею“ і я, очевидно, довідувався про їхні програми, а від махновців скоштував про-

граму на власній шкірі. Отож, до служби в червоній армії я був всебічно розвинений і політично підкований. В березні 1923 року мене забрали до червоної армії, як „пролетарський елемент“ разом з моїми шкільними товаришами та шахтярами. Військову підготовку теж переходив: — мав таємно обрізана і глухої ночі практикувався в стрільянні на леваді, засунувши його до порожньої бочки. Вибухи були сильні, немов би з 3-х дюймової гармати і вони часто полохали комсомольців. В ногу під маршову музику нас вишколили ходити ще до армії. Ми проходили допризвну військову підготовку, а комсомол, крім того, з районними політруками щонеділі улаштував нам військові паради. Було стоїть „генеральний секретар“ комсомольської організації копалень на перевернутій до гори дригом вагонетці, поряд з ним балабайкова оркестра, а ми, — допризвники, „стрункими“ колонами проходимо мимо трибуни (вагонетки). Балабайки „Яблочко“ чешуть, а ми ногами об землю ріжемо! А потім політрук Гелер командує. „Песня“. Ми й розпочинаємо на всі гласи: „Ленін і Троцькій приказ їздавалі, а красна армія їх выполняла“. Йй-богу, здоово виходило.

В ті часи і комсомол був інший, ніж тепер. Тепер комсомольці перевелися, аж соромно говорити — доять в колгоспі копів, крутять волам хвості, а тракторам — колеса, заготовляють силос, виготовляють перегнійні горшочки, (немов глини брак), „добровільно“ до Казахстану та Сибіру переселяються, або як Плюшкин у Гоголя металеву брукхту збирають, а на шахтах виспівують: „дяквемо, тобі, рідна партія за те, що ти шахтарів з нас зробила“. В ті часи було зовсім не те. Комсомол носив шапки-кубанки, шкірянки та штани-галіфе, великі совнаркомовські портфелі, за поясом зламана пістоля „смітвісон“, з кишені визирала без запальника граната „Новіцкого“, на ногах дерев'янки, а чуб так і розвівався на всі боки „по ветру“. Співали тоді комсомольці „Сергей-поп, Сергей-поп“, або „Ей і яблучко — да куди котішся“... Боевими діями комсомол вважав — реквізувати у „буржуя“ меблю, розігнати парубків та дівчат на досвітках або гульбу на вулиці, стріляти до псів та горобців, затримувати „спекулянтів“, що міняли останні штани та сорочки за пів пуда хліба, щоб дітей нагодувати, переводити у „підозрілих“ трус серед ночі, а при нагоді щось потягнути. Тепер комсомол витанцьовує в клюбах фокстроти та танга, виграє на акордіонах та гітарах „загуделі,

зашумелі провуда”, слухає чи виголошує лекції, який має та чи інша корова характер та чи подобається їй бугай, опановує в шахтах врубові машини, а про пістолю мріє тільки як піде до армії. Тепер при одруженню комсомолец запитує нареченну чи їздить вона на тракторі, як багато надоє молоко на 100 гектарів угіддя та чи записалась добровільно на переселення, а про те чи любить — не питає. Прозаїчні і не цікаві тепер комсомольські часи! А колись, о то був комсомол! Як розпочне стрілянину, селяни з хат розбігаються, думають, що вже білі прийшли і нагайками по спині чешуть, або червоні хліб реkvізують. Не вигравали тоді і на акордеонах та гітарах, а на „родной” калужской трехрадке”, а балалайки трьохструнні дзеленькають. Про фокстротівського викрутаса зеленого поняття не мали. „Старший брат”, а його до біса було на копальнях. „бариню” під балабайки викаблучував та ще й виспівував. „А бариня под заборою ночевала із шахтьором... Бариня, Бариня”.. і т.д. Ось такі були в ті часи комсомольці, що під „генеральним” керівництвом політруків з району (Гелена, Кацнельсона та Ліфшица) вишколювали нас на допризвній підготовці, щоб ми до червоної армії культурними військовиками з'явилися.

Ми ж було, допризвнна молодь, що вже вишкoдилася через „Просвіту” та „Юнацьку Спілку”, зберемося над річкою проти місяця і давай виспівувати: „Ой, Дніпре наш, Дніпре”, або „В Крим по сіль ходив-би” чи ще якусь іншv, доки якийсь комсомолец в повітря з обпізана не бабухне та не розжене нас як „контр-революцію”. Ото був комсомол... Воно й не дивно, бо хто тоді був у комсомолі? Бєрьозкін, Травкін, Поляков, Новіков, Меерсон, Кацнельсон, Кацман, Вацман — „всьо руськіє ребята”!

До чорта в зуби.

21-го березня 1923 року виконавець — без бляхи і сюрчка, але з традиційною палицею, оббіг село і оголосив, що 22-го березня всі допризвники мусять з'явитися на восьму ранку до сільради. Перед ганком сільради нас вишкoнувано, вирівняно, скомапдувано „струнко”. Ми підібралися і, немов ковтнувши патика, вирячили очі на сільський ганок. За пів години „вийшли” голова сільради, він також й агент по заготовлі м'яса в нашому селі „тов.” Крючков, секретар комсомолу „тов” Новіков. Всі для села чужі, з району. Новіков оголосив, що нас покликається до служби в „рідну червону армію”, зачитав листу кого покликається, хто удостоївся такої великої „нагороди та довір'я, а Забелін виголосив інтернаціональну промову, закінчивши її словами: „ми на гс всем буржуям мировой пожар раздуем”. Хто були оті „ми”, я не зрозумів — чи Забелін, чи

ми — допризвники. Але разом с усіма я вигукував „гура” та плескав у долоні. В списку „довірених” числилося і моє прізвище. Крючков нічого не говорив. Кажуть що він був від народження мовчазний. А коли говорив, розпочинав промову так: „Стало бить, покуда тово, ежелі к прімеру так сказать, товарищі, оно, конечно, стало бить, покуда тово”... і так далі в тому ж змісті. Зате він дуже добре і вправно вимахував у дядька перед носом пістолю, вимогаючи від нього „продразвьорстку” м'ясом, салом, ковбасами і самогонкою. Носив Крючков у кишені і дві гранати, але одного разу згубив їх, щось в голові чи що запаморочило від самогонки. Дядьки вкинули гранати до баюри.

Викрикуючи шаленно „гура”, я думав: „Що ж служити то й служити. Від служби не викрутишся. Може й з мене будуть люди”. Після „гура” ми розійшлися по хатах готуватися до виїзду. За наказом кожний покликаний мусів захопити з собою нижню білизну, верхній одяг (так немов би ми мали прибути до армії голими), котьолок, ложку, на три дні харчів-прoвіанту та „туалетніє вєщі і персональнoгo польованія”. „Туалетніє вєщі” я ще розумів, але „персональнoгo польованія” і до цього часу не розумію, хоч і прослужив 15 років в червоній армії.

В описувані часи я вже жив тільки з моїми меншими братами. Мати померла ще в 1914 році, а батько — в 1920 році. Наше господарство складалося з хати, що її збудовано з дідової кузні, старої повітки, невеликого городу та садка, поросяти, трьох курок і півня. Був ще пес „Пірат”, але загинув передчасною смертю — застрілили комсомольці.

Мої збори до армії були короткі, як в пісні співається: „Билі збори не долгі, от Кубані до Волгі ми коней собірали в поход”. Коней я не збирав, бо не було, але півня зарівав і зварив. Курей може і сусідській обслуговувати. Кинув до торби краєць хліба, дві цибулини, один солоний огірок та дрібку соли. Це був мій „провіант” на три дні. З „персональних вєщей” положив до торби стару глибоку миску та ложку. Котьолка не було, а білизну залишив братам. В армії мусять її дати. Не буду ж я турбуватися білизною, коли моїм завданням є „роздути світову пожежу”.

Ранком 23-го березня розпрощався з братами та іншими родичами, наказав берегти господарство, працювати в шахтах, згадувати мене добрим словом, бо з армії я вже назад повертатися не думав. Ніхто за мною не тужив і не плакав, і ніяким „девушкам не било грустно”, бо жених з мене був незавидний, а до того ще й бідний, як церковна криса.

На станції навантажили нас до товарних вагонів, дзенькнули балабайки, рипнула трьох-

рядка, потім свиснув паротяг і потяг вагони з майбутніми „захисниками родіни” на Кривий Ріг, до военкомату.

Першу справу, що я її полагодив у вагоні — це з’їв голову вареного півня, крильця та ножки. Друга справа — сів випадково на власний клунок. Вареного півня переробив на блин, а стару миску — на черепки. Пригоди подорожні скінчилися під Кривим рогом, вагон ми так замахрили, що очі рогом лізли, але співали: „как родная меня мать провожала... Как і вся моя родня завізжала”. Комсомольці ту ж пісню співали багато „культурніше”: „Как родную свою мать я послал к ....” В Кривому Розі нас зустріла вже дійсно військова оркестра: з великим барабачом, сопілками, мідними трубами. Знову ми вишикувались, оркестра грянула марш: „Под двуглавим орлом” (так!), ми підхопили свої клунки і городовито пройшли вулицями міста аж у двір военкомату. Мій шкільний товарищ, дотримуючи разом зі мною кроку в лавах, сказав: „Глянь на мідні труби. Посилають нас до чорта в зуби”.

А в прийомі склянні двері.

Того ж таки дня я покінчив з домашнім „довольством” — прикінчив потовченого півня. Наступного дня час зараховано вже на „военное котловое довольствіє”: ранком чай, пайка хліба. Від чаю несло „пахощами прілого лаптя”. В обід — перлова зуна та підсмажені оселедці, а на вечерю — рештки від обіду. Хліба щодня 600 грамів, цукру „не полагалося”. Зате видали всім по 10 штук папірос марки „Ех отдай всьо”. Були ще „Циганка Аза”, але на всіх не вистачило.

Розпочався прийом до армії. Жеребків ми не тягли, але переходили дві комісії: медичну та політичну. Три дні переглядали нас в кабінетах за скляними дверима. Декого бракували, декого на другу чергу залишали, а декого прямо наганяли. Мене ані одна не збракувала. Я й сам того не хотів!? (Немов би те від мене залежало?) На медичній я надував груди, аж в голові паморочило, викручувався на всі боки, показуючи свої „фізично розвинені м’язи”, вишкірював зуби, вертів на всі сторони очима, немов би хотів на верхку дерева комаху побачити, випирав вперед живота, вибрикував ногами, вимахував руками, тяг голосно: „а-а-а”. Лікарі щось записували, вистукували, вислухували та винохували. До якого роду зброї приділила мене медицина — не знаю. Один з лікарів сказав: кавалерія, другий — літунство, ще один — техніка, а найстарший все мовчав.

На політичній комісії довго випитували хто мої дід та баба, батьки, брати та рідня. Цікавилися моїм маєтковим станом та коротким життєписом. Короткий життєпис свій я роз-

повів дуже коротко: — „батько — шахтар, я — шахтар, брати — шахтарі, дядьки...”

— А в петлюрівців чи чужих партіях був — запитав найголовніший.

— Шахтарям в чужих партіях бути не полагается! — відповів я усміхаючись.

— Пролетарское проісхождение — заговорила між собою комісія. Потім запитали чи знаю я Троцького. Я вдав з себе наївняка.

— З Троцьким особисто не знайомий. З Крючковим знайомий, — відповів я немов би нічого не знаючи.

Комісія розсміялася.

— А хто такий Крючков?

— Наш агент по м’ясозаготівлі та голова ревкому, — відповів я.

— А Троцький хто ж буде? — знову запитав один з членів комісії.

— Чув, що він теж ревком, чи реввоенсовет. — Правильно! Найвищий ревком.

Комісія поставила ще питання, що я знаю про Каменева та Рикова. Про Леніна не питала, бо в ті часи про Леніна і пси вже гавкали.

Мені пригадалася анекдота, що в той час кружляла про Каменева, Троцького та Зінов’єва. Вулицями одного міста переходили разом Троцький, Каменев та Зінов’єв. Троцький і звертається до Каменева:

— Думаю, тов. Камнев, нас тепер кожна людина вже знає хто ми є?

— Не вірю в те, — відповів Каменев.

— Не вірете? А ось ми зараз перевіримо. Запитаємо напр. ось у того хлопчика, хто ми є? — вказуючи на малого хлопця запропонував Троцький. Підійшли до хлопчика. Каменев і запитує його:

— Чи знаєш ти, хто ми такі є?

Хлопчик довго дивився на них, а потім і каже: — Знаю!

— А хто ж ми такі?

— Жиди! — ствердив хлопчисько.

Те саме ствердження ледви й у мене не зірвалося з язика. Але я стримав себе мовчанкою. Комісія знову щось поговорила між собою.

— Прийнятий, — написав свою резолюцію найстарший. — Може йти.

Від того часу мене й було зараховано до червоної армії.

Вечером того ж дня ми „прийняті” лежали на нарах в касарні военкомату і, чекаючи відправки до армії, вигукували страшними голосами: „Подай мати стакан рому, бо я їду до прийому. А в прийомі склянні двері, там сиділи офіцери...”

Ранком наступного дня „прийнятих” вишикувано в дворі военкомату і без ніяких урочистих промов, під музику мідних труб, ми парашували на ст. Кривий Ріг. Оркестра грала марш: „Тоска по родіне”, мій шкільний товариш — він був теж „пролетарського проісхож-

З суспільно-політичного життя

А. С.

СЛУГИ САТАНІ ПРИЇЗДИЛИ ДО АМЕРИКИ

Запросила їх Національна Рада Християнських Церков ЗДА, а уряд дав дозвіл приїхати. Кажуть, що цього вимагала чемність, мовляв, їздили ж представники згаданої ради в гості до московського патріярха, тож треба було реванжуватись. А що виїздили? Запевняють, що за десять днів перебування в гостях у керівництва казюшного московського православ'я, американці не збагнули советської церковної політики, не пізнали суті її. Хоч деякі делегати, приїхавши з гостей стверджували, що улесливий митрополит Ніколай і всі його підручні, очолені патріярхом Всея Русі, ведуть виразну політику більшовицького уряду. Того уряд, найприкметнішим для якого є вилучення Бога й поборювання всіх духових цінностей, що не вкладаються в практичні вигоди большевизму. Цієї, найістотнішої з усіх догм, своєї прикмети большевизм ніколи не зрікався й не зрічеться. А провідники американських церков, об'єднаних в Національній Раді не збагнули досі і запросили митрополита зі світою. Бідні християни, що мають таких провідників, які не побачили за десять днів гостювання, що являє з себе московське православ'я.

Важко в те повірити, бо їздили люди поважні, вчені. Щоб пізнати московське православ'я, яке співпрацює з більшовиками, як колись співпрацювало з царями проти народів, не треба було американським християнам їхати в гості до патріярха, який є слух'яним знаряддям російського більшовизму для розтління совісті людської. Досить було тут, в Америці перелистати „Журнал Московської Патріярхії” і все те було б зрозумілим.

**

Патріярх Алексій в телеграмі до Сталіна, у вересні 1945 р., писав від всіх служителів церкви таке: „Єдиними устами і єдиним серцем вірних синів своїх возносимо усердні молитви за благоденствие і довгоденствие Ваше, Дорогий Йосиф Віссаріонович”... А теперішній митрополит Ніколай (Крутіцький) після прийому у Сталіна писав, що „ця зустріч, ця розмова незабутня. Вона одушевлює на любов працю й жертви на благо нашої вітчизни, на чолі якої стоїть „щастя якої кує славу якій підносить над цілим світом — наш рідний, наш великий Ста-

лін”. Чи треба кращої характеристики морального обличчя проводарів московського православ'я? Мабуть, ні. На любов працю вони йдуть і на жертви підуть, коли покличе їх большевицька безвірницька влада. Для того вони й подорожують. Не вірю, щоб цих речей не читали ті, що їздили в гості й запрошували до себе розтлителів віри й совісти людської.

Року 1949 московська православна церква вислала Сталінові привітання з нагоди його семидесятиліття. В тому привітанні, підписаному патріярхом Алексієм говорилося: „Прийміть дорогий і найдостойніший Й. В. від рускої православної церкви, завжди вам вдячної за вашу виключну увагу до її потреб, і до мене особисто найширші й сердечні поздоровлення... довгих і довгих літ і щастя. Ми усердно молимося за це” (за довголіття й здоров'я Сталіна - ред.) Окрему привітальну адресу вислано тодіж від духовенства і мирян російської православної церкви, де митрополит Ніколай писав: „В ділах Ваших, скерованих на здійснення загального блага й справедливости, весь світ бачить, перевагу моральних засад в протизагу злоби, жорстокості й пригніченню, напуочим у відживаючій системі суспільних відносин”. Це привітання підписав патріярх Алексій і 73 митрополіти, архиепископи, а першим з них був теперішній гість Ніколай. Дві сторінки отаких виявів вірности в „Журналі Московської Патріярхії” ч. 12, грудень 1949 рік. Невже провідники національної церкви того не знали? А як знали, то чого їздили вивчати, що хотіли дослідити у відданих большевицькій сатані слуг, які разом з нею здійснюють „загальне благо” й московську справедливість в світі і в Америці.

Митрополит Ніколай Крутіцький, найактивніша фігура московського православ'я. Це ж він разом з Алексієм в 1942 р. підписали заяву, в якій запевняли світ, що ніколи ніякого переслідування церкви в ССРСР не було, а большевики переслідували тільки „паршивих овець” за антисоветську роботу. І цю заяву Крутіцький повторив недавно в Скандинавських країнах майже дослівно. Отаку цяцю запросили християнські церкви в Америці. Для чого? Щоб він повторив те саме тут? Патріярх Алексій в першій посланні до вірних 4. лютого 1945 р. говорив про себе так: „Патріярх є живий і одушевлений образ Христа. Той, який ділом і словом в собі самому наочно виявляє істину”.

**

денія”, кляв все на світі, а ми вдарили ногою в каміння бруку, курили „Ех отдай всьо”, вимахували руками та випинали груди, прямуючи до товарних вагонів.

(Далі буде)

Застрічали московських гостей на аеродромі в субогу, 2. червня. День видався похмурий, дощовий. Ждали їх о 9.30 зранку, але через непогоду літак запізнився на цілих п'ять годин.

ООЧУС-івці, СУМ-івці і представники Об'єднаного Комітету, який підтримав і очолив ініціативу ООЧСУ, прибули з чисельними плякатами, транспарентами на аеродром. Крім українців були: литовці, латиші, болгарі, естонці, угорці й росіяни. Репортери газет розпитували, читали й фотографували лозунги: „Геть з Америки слуги диявола”, „Дайте свободу релігії в Україні”, „Де поділи українських митрополитів і духовенство”, „Ви не служителі церкви, а енкаведисти в рясах” і інші. Поліція, ознайомившись з метою демонстрації, відвела проти головного виходу з будинку летючого місце для демонстрантів. Чекаючи на гостей, люди розкидали листівки в англійській і українській мовах Протестаційного Комітету Організації Визвольного Фронту. А коли гості сідали в авта, то цими летючками обліплено всі авта і вручено їх членам делегації. Крім цих були летючки: від Американських Приятелів Антибольшевицького бльоку народів і від російської Православної церкви. Окрему групу демонстрантів спонзорувала Міжнародна Рада Церков, яку очолює др. Мек Інтаер і Американська Рада Християнства. О 3-ій годині літак з гістьми приземлився. Їх вітали високі духовники й діячі протестантських церков в ЗДА на чолі з о. др. Блейком з Філядельфії, який зазначив, що він щасливий, бо зустрічає представників християнської спільноти. А московський владика запевняв, що вони приїхали, як християни до християн, для скріплення великої християнської сім'ї. Десь коло 5-ї години посилена ескорта поліції, що творила суцільну шпалеру, впроваджувала гостей до авт. А на зустріч їм сипалися летючки, дунали вигуки й прокльони на різних мовах.

Спочивши в готелі Асторія, митрополит Ніколай відправив архирейську Богослужбу. Під церквою розкинуто летючки українського Протестаційного Комітету Організації Визвольного Фронту. В своїй проповіді бувалий вірний Сталінів слуга, його помічник в ділах диявольських, говорив про вищість вищого життя над дочасним. На запит кореспондентів, відповів, що всі громадяни змінили свою думку про Сталіна, після того, як стало відомо про його діла. Щодо відносин між владою і церквою, то за твердженням Крутіцкого, вони дуже добрі в ССРСР. Ніяких конфліктів з владою. Комуністична партія веде свою антирелігійну роботу, а церква веде релігійну пропаганду. Мирно співживуть на благо Імперії.

Подібні зустрічі відбулися в Нью Гейвені й Філядельфії, а в Чикаго урядили велику протестаційну маніфестацію, віче.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ
НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“

ВОЛЕЛЮБНІ ГРОМАЛЯНИ АМЕРИКИ!

Не вірте московським енкаведистам, що в рясах священників приїхали на нашу землю. В Советському Союзі, після років жорстоких переслідувань, Українську Автокефальну Православну Церкву і Українську Греко-Католицьку Церкву комуністи загнали в підпілля, а майже всіх їхніх єпископів і священників повбивали або вислали до концентраційних таборів.

Так звана Московська Православна Церква в ССРСР — це є советська державна установа, службовики якої допомагають політичній поліції контролювати й опанувати душі підсоветських людей. В період „співіснування”, що його Москва силкується нав'язати демократичному Заходові, крім усякого роду інших делегацій — журналістів, „хліборобів - колгоспників”, будівельників та ін. — вислала тепер вона червоних попів для задурманювання чесних людей.

Вони хочуть приспати чуйність західних демократичних урядів, щоб потім легше було справитись з ще вільними народами.

Не вірте їм — це вихованці і прислужники Леніна, Сталіна, Хрущова, Єжова, Берії і Вишинського — московських головачів, руки яких залляті кров'ю мільйонів людей.

Найнебезпечніші енкаведисти — в чорних рясах. Якщо цивільні енкаведисти полюють на людей, викрадають їх і нищать фізично, то енкаведисти в чорних рясах своїми елейними і солодкими словами, прикриваючись словом Божим, залазять в душі людей і руйнують їх зсередини, щоб зробити рабами Москви.

Християни вільного світу! Рятуйте церкву від наступу комунізму на неї.

Український Протестаційний Комітет.

МАРОККО Й ТУНІС — НЕЗАЛЕЖНІ ДЕРЖАВИ

Другого березня ц. р. підписано франко-марокканську угоду, за якою Марокко проголошено самостійною державою. Затяжна й кривава боротьба проти колоніальної опіки закінчилась перемогою національних сил. Півстолітній протекторат Франції, що окупувала більшість районів Марокко, скінчився.

Перемога не прийшла від переговорів, її здобуто боротьбою марокканців. Уряд Франції змушений був під тиском марокканського націоналізму повернути з заслання султана Магомеда бен Юсуфа й забрати наставлену окупаційною владою ляльку бен Арафа. Повернутий султан, спираючись на самостійницькі сили країни, домогся згоди Франції на створення незалежного уряду, який довершив переговори про остаточний статус Марокко.

І. Федорович

БІСИ ПРОТИ ДИЯВОЛА

(з кремлівського звірництва)

Таємну промову Хрущова на ХХ. З'їзді опублікував Стейт Департамент. Її передають на кільканадцяти мовах через радіо. Вона не потребує коментарів. Після бісівського розоблачення, вчиненого над мертвим бовваном, яким є та промова, світ все ж поблажливий до московських бісів в образі людей, що давно втратили людську гідність.

Сьогодні Тіто з своїм помічником у Москві скріпляють згоду, започатковану рік тому візитою Булганіна й Хрущова до югославського диктатора. А журнал „Таймс” до цієї зустрічі подав опис бенкету 1945 року в Москві, улаштованому тоді на честь Тіто. За столом Сталін і вся кремлівська свита. Сталін поляскав по плечі Тіто й сказав: „Який жаль, дорогий Вальтер, що ти живеш і працюєш в Београді, замість того, щоб бути коло мене в Москві. Я дуже хотів би мати таку людину, як ти, замість оцих свиней за моїм столом, оцих безхребетних ідіотів, що оточують мене. Наприклад, мій так званий міністр зовнішніх справ Молотов, у якомо мозки затверділи так, як його лице. Він не здібний наїть знаходити інші держави на мапі, не то, щоб вести з ними справи.

В документі, виробленому обома урядами, уневажнюється договір про протекторат Франції з 1912 р., як той, що „не відповідає потребам сучасного життя й не може регулювати франко-марокканських відносин”. В документі зазначено, що „признання незалежності Марокко, зокрема, передбачає наявність дипломатії й армії, а також право добиватися охорони цілості марокканської території, гарантованої міжнародними договорами”. На якийсь час, доки уряд Марокко унормує й налагоджає державне життя, Франція зобов'язалася допомогти країні в створенні своєї армії. Уряд Еспанії також визнав незалежність Марокко й відмовився від північних територій, що були під її протекторатом.

Туніс, що протягом 75 років був під протекторатом Франції, після домовлення між урядом Тунісу й Франції з 20. березня, став незалежною державою. У Франції ці події викликали побоювання, що слідом підуть й інші країни.

Запекла боротьба в Альжирі, куди Франція змушена кидати цілі армії на придушення національної боротьби альжирців, вказує, що так буде. Націоналізм народів в битвах ліквідує колоніалізм.

А оця свиня Маленков, який тикає своє товсте рило в мої діла, думаючи, що він все знає, а на самім ділі він нічого не знає. А Хрущов, продовжував Сталін, цей хитрий кар'єрист, який уже вибрався далеко вище свого мізку й здібностей. А Булганін! Цей смішний ляльковий солдатик, що удає маршала советської армії, але справді є франтом у мундірі”. Тоді Тіто либонь сказав Карделю, своєму теперішньому помічникові: „Як можуть люди допустити, щоб з ними так поводитись”. Десять років всі мовчали, а як диктатор погіб, чи його погубили, що є цілком ймовірним, тоді заговорили. Чи не одною з причин цього говорення (крім інших засадничих) є спроба виправдати колективне убивство, коли воно колись викриється? Не нове то в Кремлі, то часта бувальщина там за самодержців царів, тепер вона повторяється за пролетарських можновладців. То невід'ємне від Росії — Імперії.

Хрущов розповідає як Сталін зліквідував чотири національні республіки. „Так вкінці 1943 року, коли вже вдалося здійснити приєднання для советського Союзу прориви на фронтах, було схвалено й виконано рішення про депортацію всіх карачаївців з місцевостей, де вони жили. Тоді ж, в грудні подібна доля спіткала населення Калмицької Автономної Республіки. А в березні 1944 р. чеченський і інгушський народи були імпортовані, а Чечено-Інгушську Республіку зліквідовано. В квітні 1944 р. всі балкари були депортовані з території Кабардино-Балкарської Республіки. Українцям удалося уникнути цієї долі тільки тому, що їх дуже багато й що не було місця, куди б їх можна було депортувати”. Так поступили лєнінці з народами недавно. Те саме діялось в Росії за царату.

З безпощадній війні з народами Кавказу в середині минулого століття князь Меліков писав до генерала Мілютина зараз після полону Шаміля таке: „Думаю, що доки буде існувати покоління, виховане Шамілем, нам не треба покладатись на незмінність розположення приятні цього народу, який стільки разів захоплювався й може знов захопитись від випадковостей, які часто бувають і які не завжди можна передбачити”. (Акти кавказької археологічної Комісії, том 10, 1895 рік). А кавказцям Ціціянов писав таке: „Не генералів я вам пішлю з військами, а сам прийду; землю вашу поллю вашою кров'ю й вона почервоніє; а ви яко, зайці утечете в трущоби — і там я вас дістану. І там не від меча, а від холоду око-

лієте. (Сборник Сведений о кавказких горцах, випуск ч. 4, 1870 г., Тифліс). Це було в 60-х роках минулого століття за царської Росії, „коли війна Росії з горцями Західного Кавказу носила виключний характер, який полягав в тому, що країну завойовували й підкорене населення зараз же виселяли... Знищуючи і пам'ять про них”.

Учні Леніна, непомилність якого намагаються довести, звалюючи все на мертвого боввана не видумали, а удосконалили російську методи винищення народів. Ленін, як твердить Хрущов не був поблажливий до ворогів революції, він тільки ошаджував диявольські сили, комуністичні кадри, а Сталін був безпощадний і до тих. За це найбільше й обвинувачують колективні диктатори Сталіна. Ще одна велика провина мертвого диктатора, що заслуговує на увагу — він не оборонив Советської Імперії від німців. „Треба відзначити, говорить Хрущов, що Сталін пляни військових дій розробляв на глобусі. „Так, товариші, він брав глобус і на ньому проводив лінію фронту”.

Цих кілька уривків наведено для того, щоб показати, як було, як є і як буде, доки буде імперія, Хрущов пригадує, як Сталін робив, за його і всіх допомогою, з себе „бога”, тепер йому від того всього занудило. Згадує про Грузію, в якій 1951-52 рр. либонь Сталін „вчинив жорстоку розправу з націоналістичною організацією, яка при допомозі імперіялістичних держав, хотіла відірватись від Советського Союзу. „Ми знаємо, що часами в Грузії, як і в інших республіках, були прояви буржуазного націоналізму”. Мабуть нудить Хрущова не від вчорашнього, а від нинішнього, від того, що діється в Грузії, на Україні й Польщі. Тому й блює він і вся колективна диктатура на мертвого боввана. Абстрагуючи від того, що змусило Хрущова говорити, саме говорення матиме далекойдучі наслідки. Кожне явище має свою причину й свої наслідки. Про причини дещо говорилося в попередніх числах „Вісника”, а щодо наслідків, то вони будуть подібними, як було в Росії з розвінчанням Распутина.

Промова — показник маразму імперської верхівки.

„Хто здобуде всі скарби землі
І над все їх полюбить,
Той і сам стане їхнім рабом,
Скарби духа загубить”.

І. Франко — „Мойсей”

Степан Романович

НА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ЛЕНТІ

Розпочинаючи свою інаугураційну промову в дні 7 березня б. р. підчас мітингу скликаного Об'єднанням Прихильників Визвольної Боротьби України у Нью Йорку, — п. Клявдіюш Грабик заявив, що „у політиці немає сентименту”. Це його свідчення повинно заставити приклонників нової „яцківщини” і твердохлібівщини” бути дуже обережним у творенні хочби тільки позорів українсько-польського порозуміння і угоди всупереч чіткому становищі наших провідних політичних кругів.

**

Підчас цього політичного мітингу деякі дискутантанти з українського боку пустили гірку сльозу на камізольку п. Др. Клявдіюша Грабика — мовляв: „Польща є сателітною державою а Україна ні. Треба, щоб і Україна стала такою, тоді її міжнародне положення буде краще”. А далі, один із українських дискутантів жалівсь з цього приводу, що поляки мають на англійських і американських університетах професорів — поляків, якіб могли вчинити багато доброго для нас. Тимчасом вони промовчують українську справу, як напр. Др. Пашкевіч у своїй книзі п. з. „Де ориджін оф Раша”, який сказав, що Київ не належить до Москви, — але не сказав він цього, що Київ є український. Теж і преса польська у звіті про варшавський процес Голембйовського промовчала про дії УПА.

**

П. Клявдіюш Грабик поблажливо вислухував жалі дискутантів, а навіть у приступі розчулення признав як то він із окопів Св. Трійці глядів на Камянець Подільський, — що твердзу Заглоби, Володийовського і Скетуского і — доперва московські танки у Львові у дні 17 вересня 1939 р. привели його до спам'ятання. — Його, що що у минулому прогрішивсь був дуже відносно українців. Він радби співпрацювати з Українцями.

**

Панове за президіяльним столом і обабіч його були глибоко зворушені тим щирим каяттям свого шановного гостя. Після взаємної виміни куртуазійних подяк, — дискусію припинено, — хоч народ приявний хотів ще говорити, — зокрема ті, — що ще мають на своїй спині нестерті сліди польсько-українського зближення підчас славної на весь світ пацифікації.

Потім була кава та шампан, — не знаю точно, бо туди не ходив. І обоятне, що там у вузькому кружку говорено. Мабуть, що наші деклямували про те „о чем то мислець на парискім бруку”, — (повинно бути: „як проявити активність на ньюйоркськім бруку”), а —

прелегент у реванжі сказав кілька стрічок із поеми пз. „Конрад Валленрод” А. Міцкєвича, де сказано, як належить зраджувати своїх політичних партнерів.

**

Дискутантом на мітингу був один із редакторів „Свободи”, який признав, що хворіє на польсько-українську хворобу. Він розказував про те, як після II-гої світ. війни, у р. 1945, він їздив у Італію до II-гої армії ген. Андерса, до її політичного рефернта. З чийого доручення і за чим, не сказано. Тодішній польський амбасадор у Італії Яковські цікавився українськими справами. Говорено про конечність українсько-польської співпраці, — про виключення наразі яких небудь дискусій на тему українсько-польських кордонів і про те, що всякі спори вирішить у свій час Варшава і Київ. Із тих розмов було зразу видно, що польська сторона стоїть на становищі кордонів Польщі з р. 1939, — а українська на становищі принципу етнографічного. — Дипльоматія ред. Клявдіюша Грабика, є на погляд дискутанта — зашифрована, — він бо сказав щоб відірватись від еміграційного проводу і не вдаватися в офіційні розмови, а оформлювати опінію на низах. Дискутант не вірить, щоб низи могли заважити у цій справі.

Нам цікаве, — кого дискутант вважає за „низів”, — чи може тих, що у цей пам’ятний вечір не йшли з п. ред. К. Грабиком на „каву”?

В останньому часі, деякі наші чільні громадяни зі світу наукового і політичного дістали листи з пропозицією скласти своє свідчення про потребу дій в рядах цього „Українсько-польського” Товариства. Ця тактика є, як і ціла акція, дивоглядною. Бо організація політичного характеру скликає мітинг, але на ньому відхрещується від очеркнення його „політичним” і освідчає, що та ціла імпреза є тільки „приватною”.

Прелегент, Др. Клявдіюш Грабик, — польський політик з під знаку „Зєдночєня Народового” і редактор газети „Нови Свят” апелює про українсько-польську співпрацю, — але хоче вести її поза нашим еміграційним проводом. поза Українським Конгресовим Комітетом і провідними українськими політичними групами. Отже, акція повинна бути аполітичною і ведена „у низах”, — а тимчасом її ініціатори розсилають до наших провідних мужів науки і політики листи, щоб вони в тій справі зайвилися.

Щось тут не в порядку. Уся та гра проречиста. Вона бо має на цілі розбити нашу національну тугість і спійню, — підорвати довір’я українського еміграційного загалу до його керівних політичних чинників, а у міжнародньому форумі з безспірної справи, якою є принадлежність зах. українських земель до майбут-

ньої української держави, — вчинити спір між Україною і Польщею, яка „муситься десь подіти” хочби на українських землях.

Питання: на що та ціла гра, — ця „кумедія”?

**

Дня 25 травня б. р. в Нью Йорку, у Товні Галлю, на публічному зібранні промовляв м. інш. ген. Владислав Андерс, б. командир II-гої армії, а тепер один із чоловіх провідників польського „Зєдночєня Народового”

У своїй промові, — як подав „Нови Свят” ч. 123 з 26 травня б. р., він вичислив поазбучно різні поневолені країни, як напр. Альбанію, Болгарію, Чехословащину і т.д. — але дійшовши до букви „У”, попірхнувся і слово „Україна” не пройшло через його уста. (Дарма, що його жінка Українка.) — Щож ви на це пане Клявдіюшу?

**

II. ген. Владиславові Альбертовичу Андерсові ми не дивуємося. Рід його походить із балтійських німців, він же абсольтент ризьського політехнікуму, а в час I-ої світ. війни старшина російського корпусу кавалерії Нахічеванського Хана. У р. 1942, у Москві, підчас розмов Сікорські-Сталін він сказав про Українців таке:

Сталін: Напевно не будемо спорити про кордони.

ген. Сікорські: Чиж ви самі не казали, що нпр. Львів — це польське місто?

Сталін: Так, — але будете спорити за нього з Українцями.

ген. Андерс: Багато Українців було і є германофілі. Для того ми мали передше, а ви також зараз з ними багато клопоту.

Сталін: Так, але це були ваші Українці, а не наші. Ми їх спільно знищимо.

(Вл. Андерс „Без остатнього роздязлу” ст. 123)

Сьогодні ті панове, які колись укладали зі Сталіном пляни на знищення нашого народу, мріють про поповне поневолення наших західно-українських земель і нашого народу

Польщею, виступають як речники поневолених Москвою націй. Діффіциле ест сатірам нон скрібере!

**

Сер Філіп Джібс — англійський письменник, б. военний кореспондент, автор кільканадцяти повістей, журналіст, написав недавно книжку п. з. „Но прайс фор фрідом” — „Свобода не має ціни” (слова дуже добре знайомі Українцям) У книжці тій він описує на підставі матеріялів, одержаних від ген. В. Андерса та інш. поляків, часи II-гої світ. війни і варшавського повстання.

У книжці тій автор наводить біля 40 разів назву „Львів” (у польським перекладі „Львуф”) історично польського пенкного міста зе слічним парком Кілінського”, яке алянти віддали

вання впровадив у традицію нюарської громади звичай віддавати кожної останньої неділі травня поклін Героям. Завдячувати це треба також Юні СУМА при Осередку ім. полк. Євгена Коновальця, духовій орхестрі „Сурма” при Осередку СУМА ім. Лесі Українки та всім виконавцям програми свята.

Неділя, 27-ого травня, 7.30 вечором. Гаснуть світла на залі, підноситься завіса на сцені. Перед глядачами відкривається живий образ: понад 60 осіб дітвори у блакитних оностроях Юної СУМА сформовані у виді Володимирового Тризуба на тлі прегарної декоративної композиції п. Ф. Луцишина, який зумів поодинокі символи вояцьких чеснот пов'язати в одну мистецьку цілість. Сцена прикрашена золотим національним тризубом та прапорами, постументами, на яких у лавровому вінку імена Петлюри, Коновальця і Чупринки, бойовий хрест заслуги Невідомого Вояка, залісні вояцькі шоломи завітчані дубовим листям і калиною та живі вогні. Стоїть дітвора виструнчена у лавах, а разом з нею встають усі учасники свята, бо орхестра „Сурма” під дир. п. В. Задорного починає грати гімн про „зоряний прапор” „країни волі і батьківщини хоробрих”. Ще мент і орхестра грає „Ще не вмерла Україна” — гімн тих, що готові „душу, тіло покласти за нашу свободу”. На сцену виходить учасник славного Кримського Походу у квітні 1918 р., та учасник завзятої галицької кампанії в січні-травні 1919 р., сотник артилерії Запорожців, п. Юрій Кононів, який палким, вступним словом відкриває свято. „Як Тарас Шевченко, Леся Українка та Іван Франко стали підвалинами української національної духовости, так нерозлучними в історії визвольної боротьби стали сьогодні постаті: Петлюра, Коновалець, Чупринка, ініціатори, організатори і керівники Української Національної Революції”.

Сотник Кононів закликає усіх присутніх у хвилинному мовчазному зосередженні віддати шану всім, що боротьбу за визволення очолювали, та усім невідомим борцям, які за визволення України життя своє віддали. Лиш журливе сурміння сурмача чути в часі мовчанки цілої громади, яку незабаром перериває спів дітвори. Це юнь СУМА виконує під керівництвом своєї виховниці, п. І. Терлецької ритмічну вправу під слова пісні-молитви „Боже Великий, Єдиний”. Несеться пісня з невинних діточих уст та глибоко, — декого до сліз, — зворушує серця учасників. Від імени усієї української дітвори юні сумівки, Галя Терещук і Маруся Процюк складають поклін тим, що „за праве діло у нерівному бою з ворогом” „за правду, за вільну Україну” кров свою проливали, „життя своє у завязятих боях віддавали”. Почесний голова ООЧСУ, інж. Євген Ляхович говорить про героїзм у світлі християнської етики, яка одинока дає міць добровільно „за Друзів своя” життя

своє віддати. Промова запрошеного з Фльориди бесідника була апелем до найкращих почувань української людини вшанувати пам'ять Героїв щоденною повною напружи працею для загальної справи. „Якщо самі не можемо стати героями, створім моральну атмосферу, в якій народжувалисьби герої”, закликав промовець. І знову з залі несуться звуки маршових, повстанських пісень, які виконує духовна орхестра „СУРМА”. Молода солістка приємним сопраном співає пісні О. Олесея „Айстри” та „Ні, не співайте пісень веселих”. Фортепіяновий супровід спочиває в досвідчених руках проф. С. Вожаківського. Кінцевим міцним акордом в програмі була інсценізована рецитація підготовлена п-ством Кононівими при виконанні молодих сумівок: Неоніли Бедрій, Христини Будник, Марії Дзери, Лідії Карпо і Теодозії Кропивницької. Прибрані в народні строї різних земель України дівчата символізували єдність українського народу в його боротьбі за Самостійність. Вони виконують під проводом п. Іванни Кононів поему Миколи Щербака „Уклін Героям” присвячену Петлюрі, Коновальцеві і Чупринці, які „піднімали народ — до чину! — розкуть вітчизну — Україну!” Співом Франкового гімну кінчається свято: „Нам пора для України жить” впевнено співають учасники, свідомі цього, що ні одна хвилинка побуту на вільній американській землі не змарнується для великої справи визволення поневоленої, але не покороної України.

П. С.

А 30-го травня відбулася Святочна Академія в честь сл. п. С. Петлюри, яку влаштувала група людей, що бояться вшанувати роковини смерті Голови Держави та Головного Отамана Військ УНР, Команданта УВО і Голови революційного уряду — УГВР, — Команданта УПА та усіх відомих і невідомих Героїв, які полягли за волю України, — бо це, мовляв, обезцінює пам'ять С. Петлюри.

Для політичних сектантів наша визвольна боротьба припинилася на трагедії 1926 р.

б-к

З залі Річного З'їзду Т-ва б. вояків УПА

Непосередність, ширість, відсутність з'їздівського штампу, який робить наші з'їзди нудними і нецікавими, відчувалася два дні, 16 і 17 червня, на з'їзді б. вояків УПА.

Біля півсотні вчорашніх вояків з'їхалися від станиць, щоб поділитись досвідом роботи, намітити пляни дальшої праці і обрати Головну Управу, — керівний штаб.

Мова звітодавців річева, конкретна.

На товариській вечірці в суботу, 16 червня, б. вояки за побратимською трапезою, згадуючи епізоди боїв, переносились в Україну де на зем-

лі, зрошеній кров'ю УПА, вирости нові месники, які сьогодні висаджують військові поїзди окупанта. УПА діє в Україні, а ті, що принесли її ідеї до Америки, переглядали свою роботу, думали, як завтра стати до всенароднього бою з ворогом України і світу.

З великою увагою вислухав З'їзд глибоко змістову доповідь Генерала П. Шандрука, який, аналізуючи ролі наших військових формацій ХХ століття в боротьбі за державність, підкреслив вирішне значення УПА вчора, нині, а ще більше завтра. Тепло по вояцькому дякували б. вояки УПА досвідченому Генералові за його правдиву і об'єктивну аналізу.

З'їзд вітали військові та суспільно-політичні організації ЗДА і Канади.

Схваливши резолюції. З'їзд обрав керівні Органи товариства.

В. М.

Річні збори ПАБН

9 і 10 червня відбулися збори представників станиць ПАБНА. Голова т-ва д-р Крупа, складаючи звіт з діяльності, вказав, що ідеї АБН нині знаходять широкий відгомін серед народів Азії.

На другій Антикомуністичній Конференції Азійських народів в березні ц. р., підкреслено було в резолюціях, що російський імперіялізм, поневоливши народи Європи, несе загрозу свободі і азійських народів. Народи Азії, звільняючись від колоніялізму, усвідомляють небезпеку найстрашнішого російського колоніялізму і стають до боротьби з цією загрозою. Така постава Антикомуністичної Ліги Азійських Народів зобов'язує народи, об'єднані в АБН, до співдії і координації боротьби проти російсько-большевицького імперіялізму. Крім Управи ПАБН склали звіти представники станиць. Станиці, як показали звіти, плідно працювали разом з національностями поневолених народів. Чикагська станиця за звітний період, крім налагодження і зміцнення зв'язків з представниками поневолених народів, зуміла найти цікаві форми праці.

Збори обрали нову Управу Централі ПАБНА.

П. М.

На виставці творів І. Франка.

З нагоди 100 ліття уродин Івана Франка Виставовий Комітет УНУ улаштував в публічній американській бібліотеці при вул. 10-тій і Томпінкс-парку виставку творів Івана Франка. Одного дня хтось з публіки підкинув між книжки І. Франка книжку в англійській мові п. з. „Gu is gu in Polish-America" — Хто є ким у Польській Америці". Мовляв: ось що то ми Поляки! Що там ваш Іван Франко! Класти цю книжку між твори І. Франка було непотрібно.

— Другий випадок.

Книжка, що містить поему І. Франка „Мойсей" по англійськи „Мазес" заінтригувала ко-

ВЕЛИКА ВТРАТА

5 червня 1956 р. помер видатний український історик, проф. Б. Крупницький.

35 років тому Покійний залишив Україну, але завжди був з нею, працював для неї. Не змарнував на чужині ні одного року, щоб не служити Україні своїми знаннями. Студіював, читав історію України в Празі, в УВУ, а в німецькій мові в Берлінському Науковому Інституті, співробітником якого він був. Дійсний член НТШ з 1938 р., УВАН — з 1946 р., а з 1953 р. — дійсний член Інтернаціональної Академії Наук і Мистецтва в Парижі.

В своїй науковій праці Покійний найбільше милувався в гетьманській добі історії України. Мабуть від дитинства, яке Покійний провів в центрі Гетьманщини (народився в Медведівці, на Чернігівщині 1894 р.), йде оте замишування до найславнішої доби нашої історії. Покійний залишив біля 30 праць в англійській і німецькій мовах. В німецькій мові вийшла його „Історія України" в Ляйпцігу 1943 р. і велика праця „Гетьман Іван Мазепа і його доба" 1942 р. Численні праці українською мовою залишив Покійний з історії України.

Україна втратила великого патріота, а українська наука — видатного вченого.

гось так, що зараз другого дня зникла у таємничий спосіб з полицки виставки. Мабуть хтось із „старозаконних" хотів прочитати, як то українці ставляться до ветхозавітного пророка і цю книжку собі „випозичив". Комітет виставки при Народньому Університеті поставився до цього поблажливо. Що воно не робиться для пропаганди! —

С. Р.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА"

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника .... .50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошовим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошові перекази треба вповнювати на адресу:

“V I S N Y K"

P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаємо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК" — ОРГАН ООЧСУ

Редагує Колегія

Головний редактор

І. Вовчук

ПОКЛІН ГЕРОЯМ В ТРЕНТОНІ

Заходами Організацій Визвольного Фронту (СУМА, Бувші Вояки УПА, 18-тий Відділ ООЧСУ, та ІУД-УНА) 26.5. ц. р. гідно вшановано пам'ять трьох Великих синів України: Гол. от. С. Петлюри, полк. Ев. Коновальця. та ген. Т. Чупринки.

Академія відбулася в просторій ново-збудованій залі укр. кат. Церкви св. Йосафата.

Після молитви „Боже Великий” у виконанні Ю. Сума. Академію відкрив промовою б. Упіст п. М. Шевців. Глибоко змістовний реферат виголосив ред. Давиденко, який прегарно насвітлив три етапи Визвольної Боротьби українського народу. та нинішній стан боротьби України, що мусить закінчиться Соборною — Незалежною Українською Державою.

В містечкій частині виступив чоловічий хор з Байону під мистецьким керівництвом пана М. Кормелюка. Зібрана публіка мала правдиву насолоду слухати прикрасно здисциплінований хор, чулий на кожен найменший рух свого деригента.

Солісткою свята була пластунка Х. Ковшевич, молода піяністка, учениця др. Рудницького, яка гарно відограла твори Дебяссі та Моцарта.

З деклямаціями виступили молодий Кармелюк з Байону та пан М. Шевців з Трентону. Академію закінчено національним Гимном. Дорід з Академії призначено на хворих і ранених УПА.

Після Академії відбулося коротке прийняття для Шановного Прелігента та хористів.

М. Д-к

УКРАЇНЬСЬКА ГРОМАДА В КАРТЕРЕТ ВШАНУВАЛА ГЕРОІВ

Дев'ятий Відділ ООЧСУ в Картерет 27 травня улаштував Свято Героїв, на якому відзначено пам'ять голови Директорії й військ У. Н. Р. от. Симона Петлюри, Команданта У. В. О. та голови Проводу О. У. Н. пол. Евгена Коновальця і головного Командира УПА ген.-хор. Тараса Шухевича Чупринки, та всіх героїв визвольних змагань України.

Академію попереджено панахидою, яку відслужив в місцевій Укр. грек. кат. церкві от. Я. Федик.

Саму Академію започатковано відспіванням Американського Гимну, після чого коротким, але змістовним словом відкрив голова місцевого Відділу ООЧСУ п. М. Гидзик.

Святочне слово виголосив п. Комарницький з Нью Йорку. В своїй промові він подав хід визвольної боротьби Українського народу в минулому та сучасному. Способи боротьби були різні, а ідея, за яку покладали свої голови три мужі, а з ними й багато інших, — одна.

В. М.

СВЯТОЧНИЙ КОМІТЕТ ОРГАНІЗАЦІЙ ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ В НЬЮ ЙОРКУ

Повідомляє

Все українське громадянство, що в днях
4 і 5 серпня 1956 р.

відбудеться

НАЦІОНАЛЬНА МАНІФЕСТАЦІЯ — ПОКЛІН ІВ. ФРАНКОВІ В 100-РІЧЧЯ ЙОГО НАРОДЖЕННЯ.

В Маніфестації візьмуть участь українські та американські представники наукового і політичного світу та поневолених народів.

В програму входять: Інценізація з творів Ів. Франка у виконанні українського театру з Філадельфії, Рецитації, Сольоспіви, Хори, Духова оркестра, вільноручні вправи Юного СУМА, Інценізація окремих пісень „Лиса Микити”.

Святочні промови виголосять ред. Б. Кравців та проф. І. Вовчук.

На відзнаку пам'яті Безсмертного Каменяра на оселі СУМА буде посаджений ДУБ І. ФРАНКА

Проситься все громадянство та організації стейтів Нью Йорку, Нью Джерзі, Конектікат, Пенсилвенії, Огайо, Меріленд, Массачузетс та Мішіген прибути з прапорами та взяти участь в Маніфестації — Поклоні великому синові Української землі. Зголошення на виїзд автобусами до площі Маніфестації приймають відділи ООЧСУ і осередки СУМА кожного дня від год. 6.30 до 9 год. веч.

Маніфестаційний Комітет.

В квітневому числі „Вісника” ч. 4. 1956 р. в статті Г. Завадовича „Повість про Київ” трапились такі технічні помилки:

Ст. 29, рядок 11 згори, надруковано: Укр., що ненавиділи, має бути: населення, що ненавиділо
Ст. 30, рядок 29 згори, замість „тоже укра-”, має бути „тоже українець артист Рейнгардт, критик Мурзученко. Ст. 30, рядок 8 знизу, замість систематично, треба: симпатично, рядок 2 згори, замість зізнавали, треба: зазначали. Ст. 31, рядок 23 згори, замість національним, має бути: націоналістичним.

На пресфонд „Вісника” склали:

Джерзі Ситі: На весіллі в молодих п-ва Анни і Михайла Гайдук зібрано членами 12 Відділу ООЧСУ — \$23.50. Жертводавці по дол. 2.- Петро Вох, по дол. 1.- О. Вохута, Гр. Глеченко, С. Гнатишин, Чернецький, Борбадин, С. Радик, Дмитрах, Олександр, М. Дзюбан, В. Ярош, М. Вітер, Ніженкевич, Л. Нісевич, В. Гева, Вірт, Я. Гавур, І. Кеминюк, В. Куций, Боднар., о.50 безіменний.